

zima 2025/2026

Jeseníky

hory, které miluješ

Místo, kde se dýchá pomalu

Jeseníky nejsou kraj, který by člověka překřižel. Spíš přijdou blíž, tiše, jako když se někdo posadí vedle vás na lavičku a nemusí nic říkat. Vše tu má čas. Voda, co stéká z horských pramenů. Smrk, který roste do výšky. I člověk, který přijde s hlavou plnou starostí.

Kdo se tu zastaví, třeba jen na pár kroků, pozná zvláštní klid. Takový, který se nenutí. Prostě je. V šumění lesa. V suchém cvaknutí větvíček pod botou. V teple slunce na ramenou. A možná zjistíme, že jsme sem nepřišli něco hledat. Jen si vzpomenout, co máme už dávno v sobě – dech, ticho a krok, který jde s námi, ne proti nám. Ať jste tu poprvé, nebo se vracíte jako domů: vítajte.

*Opřete se na chvíli.
Pusťte ramena dolů.
Tady je svět o něco měkčí.*

Jeseníky, tři kraje jedno pohoří

Objevte kraj, kde se snoubí divoká příroda, čistý vzduch a jedinečná atmosféra hor. V létě vás čekají stovky tras pro pěší i cyklisty, v zimě zase vyhlášená lyžařská střediska. K tomu přidejte kouzelná města, lázně s tradicí a regionální speciality – a vznikne místo, kam se budete rádi vracet.

Olomoucký, Moravskoslezský a Pardubický kraj společně podporují rozvoj udržitelného cestovního ruchu, aby Jeseníky zůstaly autentické, živé a plné přírodního bohatství i pro další generace.

Vítejte v Jeseníkách – horách, které vás okouzlí.

Společně rozvíjíme Jeseníky.

**MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR**

Projekt Jeseníky napříč kraji byl realizován za přispění prostředků státního rozpočtu České republiky z programu Ministerstva pro místní rozvoj.

Jeseníky v číslech

Pohoří (Jesenická oblast) Králický Sněžník, Rychlebské hory, Hrubý Jeseník, Nízký Jeseník, Hanušovická vrchovina, Zábřežská vrchovina, Mohelnická brázda, Zlatohorská vrchovina.

Rozloha Jeseníků je 5 935 km².

Nejvyšší horou Jeseníků a Moravy je Praděd s výškou 1 491 m n. m.

Počet vrcholů nad 1 000 metrů je 119.

CHKO Jeseníky vzniklo v roce 1969 s rozlohou 744 km² a čítá 31 chráněných území.

Nejvýše položený lyžařský areál v České republice se nachází na Pradědu s délkou 3,7 km.

V Jeseníkách se upravuje přes 500 km běžeckých lyžařských tras.

Nejvyšším bodem v České republice je vysílač na Pradědu s výškou 1 637 m n. m.

Největším rašelinným jezírkem v České republice je Mechové jezírko na Rejvízu.

Nejstarší turistickou chatou v Jeseníkách je Švýcárna, která stojí od roku 1829.

Jeseníky jsou nejzalesněnějším územím v České republice. Lesy zde pokrývají 80 % plochy.

Nejmladší vodní nádrž v České republice je Slezská Harta.

Velký Roudný – nejvyšší sopka Nízkého Jeseníku. Na vrcholu ve výšce 780 m n. m. stojí dřevěná rozhledna.

#VisitCzechia

Centrála cestovního ruchu
Olomouckého kraje

*Zima v Jeseníkách má duši.
Někdy je tichá jako dech
lesa, jindy divoká jako vítr
na hřebenech.
Zasněžené stezky, zamrzlé
prameny, světlo, co se láme
o rampouchy.
Stačí se zastavit –
a pochopíš, proč se
sem lidé vracejí.*

Jeseníky — hory, které musíš zažít

*Horské holiny, které se
v nejpříkrřejších stráních
proměňují v nejrozkvetlejší
divoké zahrady, bohatá
prameniště zásobující tou
nejkřišťálovější vodou lidská
sídla, svahy s pamětí na
pradávné ledovce, hluboká
údolí s lesy a pralesy. Tady,
v jesenických horách, najdeš
ta nejkrásnější zákoutí.*

Jeseníky nejsou jen tvým únikem z každodennosti, víkendovým útekem z města a zábavnou horskou destinací, kde můžeš dýchat fakt čistý vzduch. Čím více o nich budeš vědět, tím více se ti vryjí pod kůži, do morku kostí. Nebudeš jejich kouzla využívat jen k nabrání nových sil, budeš je celým srdcem milovat, třeba se ti stanou druhým domovem, budeš o ně pečovat a chránit. Tak se je neostýchej poznat víc!

Po jeseníckých horách napočítáš 145 vrcholů s tisícimetrovou nadmořskou výškou. Většina z nich vytváří úžasné horské scenérie Hrubého Jeseníku. Právě toto pohoří je neznámějším a nejnavštěvovanějším Jesenícké oblasti. Po Krkonoších je Hrubý Jeseník druhým nejvyšším pohořím Česka. Většina jeho území je chráněnou krajinnou oblastí. Zdejší lesy už za dob Rakouska-Uherska platily za jedny z nejlépe spravovaných v celé monarchii, dnes je CHKO Jeseníky nejlesnatější chráněnou krajinnou oblastí u nás.

Nejdivočejšími místy Hrubého Jeseníku

Hrubý Jeseník patří vůbec k nejcennějším přírodním pokladům České republiky. Na unikátní vysokohorská bezlesí navazují smrkové pralesy i prastaré bučiny. Miliony let se tu vytváří vodou nasycená rašeliniště, nad krajinu ční mrazové sruby. V nejvyšších partiích Pradělový říše mohou žít jen ty nejodolnější rostliny a živočichové, kterým nevadí dlouhé mrazivé zimy, krátká chladná léta, poryvy větru ani žhnoucí slunce. Tady pány nejsme my, ani ty. Tady vládne příroda. Přesto máme tu jedinečnou

možnost do těchto kouzelných míst s pokorou vejít a těšit se z úchvatné podívané prostřednictvím turistických chodníků a naučných stezek. Chceš-li více poznat houževnatou jeseníckou faunu a flóru, rozhodně se vydej na naučnou stezku **Světlem horských luk** z Ovčárny přes Vysokou holi, Velký Máj či Jelení hřbet až do sedla Skřítek. Nebo se nech provést malým **skřítkem Koprníčkem po hřebeni Keprnických hor** z Červenohorského sedla na Ramzovou.

Botanická zahrada Jeseníků

Je jednou z šesti lavinových oblastí Jeseníků. I ty ji pravděpodobně znáš pod názvem Velký kotel, do něhož je v zimě vstup přísně zakázán. Během zbytku roku ovšem do tohoto **přírodního klenotu** můžeš alespoň na okamžik vstoupit díky naučné stezce téhož jména. **Velká kotlina** je totiž také jednou z přírodovědecky nejhodnotnějších a nejzachovalejších lokalit střední Evropy. Často se jí přezdívá „botanická zahrada Jeseníků“. Roste v ní totiž takřka čtyři sta druhů cévnatých rostlin a pramení čtyřicet pět pramenů, z nichž nejvodnatější je pramen Moravice v nadmoř-

ské výšce 1134 m. A takové další místo v Česku stěží najdeš.

Staletí mohykáni

Jesenické smrkové pralesy a původní bučiny jsou obrovskou vzácností. A představ si, že v Jeseníkách dokonce roste **nejstarší smrk** Česka. Skrytý ruču turistických stezek roste v nadmořské výšce 1166 metrů na severovýchodním svahu Keprníku. Pamatuje doby, kdy bylo z „hor kolštejnských“ doddáváno zlato do královských mincoven, pamatuje ruch kopeckých stezek, dým z milířišť,

Do roku 1945 se druhá nejvyšší hora Hrubého Jeseníku jmenovala Hohe Heide. Zdejší bezlesé holiny v pozdním létě rozkvétaly růžovým vřesem. Naše předky tato podívaná učarovala natolik, že místu začali říkat „Vysoký vřes“. Dnes je to Vysoká hole, 1465 m n.m.

Cestou po jesenických hřebenech si všimni i starých hraničních kamenů. Na mnohých z nich jsou stále patrné vytesané erby majitelů panství. Na Vysoké holi ční z větrem načechraných trav kámen z roku 1681, cestou na Praděd rozhodně nemineš ani ten z roku 1721. Další horský pamětník je u stezky na Vozku, jiné objevíš mezi Skřítkem a Rabštejnem.

ruch hamrů i lesních železnic. Začal růst kolem roku 1520.

Tvé zvědavosti přístupnější je rozhodně **jedle Vévodkyně**. Roste u silnice mezi Karlovou Studánkou a Ludvíkovem, cirká kilometr pod lázněmi. Dvousetletá krasavice je přes 45 metrů vysoká a je **nejmohutnější jedlí** Česka. Neuvěřitelných 600 let má i **Hadí královna** v Horní Moravici. Lípa s impozantním obvodem 10 metrů je vůbec **nejmohutnějším stromem** CHKO Jeseníky i Moravsko-slezského kraje a je oblíbeným cílem procházek.

Po žebřících divokým kaňonem

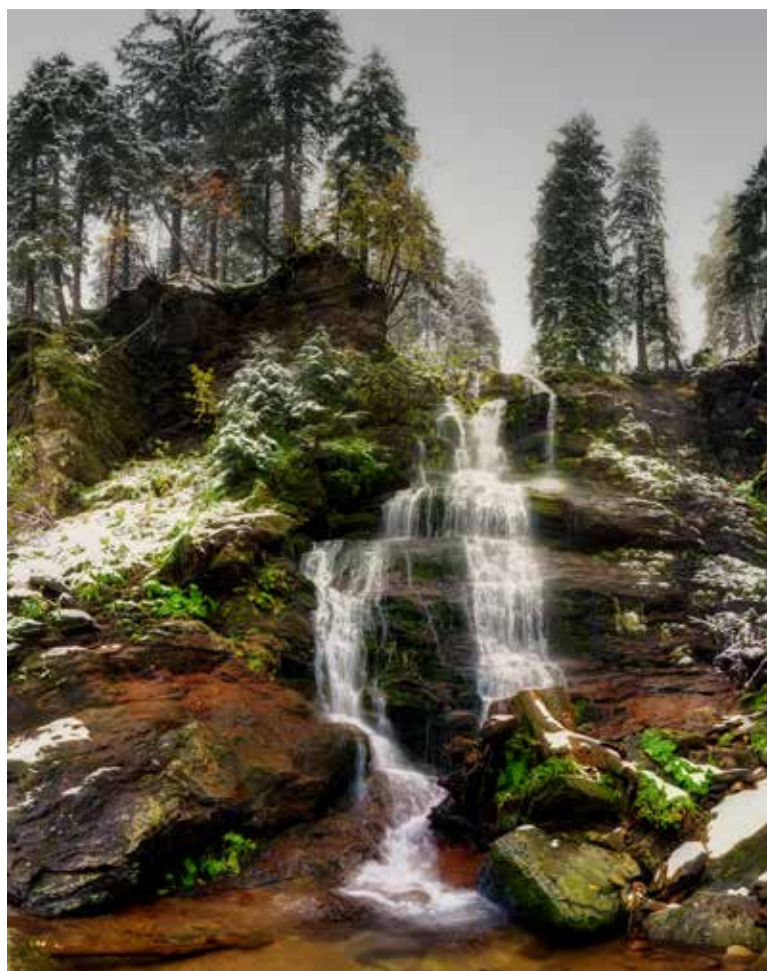
Pod nejvyšší jesenickou horou Praděd, v nadmořské výšce asi 1360 metrů, pramení studené a průzračné vody Bílé Opa-
vy. Kolem jejího horního toku se vine i naučná stezka, která patří k **nejúchvatnějším** a zároveň **nejnáročnějším výletům** v Jeseníkách. Křišťálová horská voda si tu, v létě s rozvahou, na jaře se vši silou, razí cestu hlubokým rozeklaným kaňonem uprostřed staletého smrkového pralesa. Tam se připrav nejen na **pořádnou dávku divoké krásy přírody**, ale i na **náročný terén** s lávkami, žebříky a kluzkými skálami a kameny i za horkého léta.

Pod Velkým Jezerníkem pramení další z průzračných jesenických bystřin – Studený

potok. Jeho vody napájí Vysoký vodopád, **největší vodopád Jeseníků**. Ukryt v hlubokém údolí je domovem dechberoucího počtu druhů mechu, mloka skvrnitého i sokola stěhovavého.

Drahokamy fauny a flóry

Zvonek vousatý, který ve svém logu nese i Chráněná krajinná oblast Jeseníky, není jediným **drahokamem** zdejší přírody. Vyskytuje se tu celá řada druhů, které v Česku mimo Jeseníky nerostou. Pět bylin **ne-najdeš nikde** jinde na světě. Podobně jedinečná a pestrá je zdejší fauna. Víš, že tu žijí dva endemitičtí motýli? Podle Jeseníků dostal jméno i rod mikroskopického chvostokoka! Jen tak nezahleďneš ani obyvatele jesenických lesů jeřábka lesního. Naopak za teplých jarních večerů můžeš z jesenických luk zaslechnout řezavé „chřást, chřást“ **mistra zvuků jesenické přírody** chřástala polního. Oba opeřenci **jsou v Evropě tak vzácní**, že pro jejich ochranu vznikla ptačí oblast Jeseníky.

Pohoří

Králický Sněžník

Milovala ho nizozemská princezna Marianna i nadějní mladí výtvarníci první republiky. Na jeho vyfoukaných alpínských trávnicích rostou vzácné byliny, jeho podzemí ukrývá jedny z nejkrásnějších krápníkových jeskyní, voda z jeho svahů odtéká do tří světových moří. Vítejte na svazích Králického Sněžníku.

Pod označením Králický Sněžník se neskrývá jen název vrcholu s ikonickou soškou slona, ale i název třetího nejvyššího pohoří Česka. Právě na jeho svazích tepou největší turistické resorty současnosti – Dolní Morava v jeho české části a stejně progresivní Czarna Góra na druhé straně hranice. Nenech si jejich nekonečnou nabídkou aktivit zastínit ryzí jedinečnost a malebnost tohoto sudetského pohoří.

Horský klenot na hranicích

Prastaré smrkové pralesy tu střídají **vzácné alpínské louky**, kamenná moře i vrchovištní ra-

šeliniště. Rostou tu **velevzácné rostliny**, mezi nimi i zdejší endemit jestřábník sněžnický. K **extrémně vzácným** druhům rozhodně patří i nenápadné mechorosty vápencových skal. Daří se tu zatím i zvonku voutsatému, symbolu sousední CHKO Jeseníky. V minulosti se zde těžil mramor i radioaktivní uran. Je jisté, že Králický Sněžník je prospikován ještě ne zcela prozkoumaným krasovým systémem. Medvědí jeskyně je prý vůbec **nejkrásnější jeskyní** Polska. Jistě víš, že na úpatí stejnojmenného vrcholu pramení řeka Morava. Znáš ale i vrchol Klepáč? Přezdívá se mu „**střecha Evropy**“, protože vody z jeho svahů stékají do tří moří.

Stezky za krásami sněžných hor

Nejvyšší partie pohoří jsou protkány hustou sítí turistických cest s nádhernými výhledy do sudetské krajiny. Po hřebenech vede **evropská dálková trasa** od Atlantiku k Černému moři, česká **Via Czechia** i sudetská **svatojakubská cesta**. Zvláštnosti zdejší krajiny přímo v terénu přibližuje **naučná stezka Králický Sněžník**. S dětmi je fajn absolvovat milou naučnou **Stamichmanovu stezku** nebo speciální piknikovou, obě v blízkosti resortu Dolní Morava. V polské části pohoří si nenech ujít **působivý vodopád** na říčce Wilczka u vesnice Międzygórze, český Vlčího dolu.

Proč je symbolem Králického Sněžníku slon?

Žulová socha slona původně nestávala na úpatí Králického Sněžníku osamocena, ale poblíž už dnes neexistující Lichtenštejnovy chaty. Ta za první republiky platila za prvotřídní hotel a centrum turistiky i společenského života. Scházela se tu i skupina mladých umělců a literátů. K desátému výročí spolku Jescher vznikla v roce 1932 socha jejich zvířecího symbolu podle návrhu členky skupiny, šumperské malířky Amei Bunzel-Hallegger. Mimochodem její manžel Kurt, hlavní osobnost spolku roku 1929 získal cenu za nejlepší ženský portrét Československa a v Paříži roku 1962 Velkou cenu národů za scénografii.

Králický Sněžník a Hrubý Jeseník jsou jedinými středoevropskými pohořími, jejichž přirozenou horní hranici lesa netvoří kleč, ale zakrslé smrky.

Člověče, rozhlédni se

Jejich ochozy nenápadně vykukují nad vršky stromů, jinde osamoceně a sebevědomě stojí na bezlesích vrcholcích. Tak či onak, po staletí jsou zhmotněním lidské touhy vyhlédnout do daleka.

Místní průvodce nachází na vrcholu věže císaře Viléma tělo turisty, zmrzačené drastickým a promyšleným způsobem. Téhož dne je zavražděn uznávaný vědec... Tak by se dal uvést třetí díl detektivní retrosérie Glatz novináře a spisovatele Tomáše Duzyňského. Román Smršť se odehrává právě i na Králickém Sněžníku.

Rozhleden a vyhlídkových věží bylo na našem území za dobu jejich dvousetleté historie postaveno na čtyři sta padesát. Těch dřevěných, kamenných, ocelových i sklem opláštěných. Velkou pozornost rozhodně vzbuzují také ty v Jeseníkách, Rychlebech a Králickém Sněžníku. Některé patří ke skutečným unikátům.

Dvě rozhledny Králického Sněžníku

Už turističtí pionýři konce 19. století **snili o rozhledně** na vrcholu Kladského Sněžníku. Čtyři roky, a jen v příznivém létě, budovali svůj sen. Rozhledna císaře Viléma byla otevřena v červnu 1899. Z jejích výhledů se těšili turisté až do začátku 70. let 20. století. Půl století pak na vrcholu ležela jen hromada sutí. Od roku 2022 tam stojí **zbrusu nová** 34metrová rozhledna.

Jako **pohádkový zámek** z příběhů Walta Disneyho působí Dalimilova rozhledna na kopci Větrov v Rychlebských horách. **Právě tato kráska**, která připomíná stavby středověku, je **věrnou replikou** původní rozhledny Králického Sněžníku.

Provokující & moderní

Snad **nejosobitější a nejkontroverznější** rozhlednou regionu je **Stezka v oblacích** na Dolní Moravě, jejíž tvar má připomínat let nočního motýla. Více než její výhledy se ti pravděpodobně do paměti vryje cesta

tzv. síťovým rukávem, odpočinková síť v 50 metrech nad zemí nebo stometrový tobogán.

Půvabná panoramata v oblasti Sněžníku ti ještě nabídne štíhlá, přes třicet metrů vysoká **Stříbrná Twiggy**. Rozhledna na kopci Štvanice mezi Hynčicemi pod Sušinou a Stříbrnicemi vznikla v ateliéru Huť architektury Martina Rajniše, jednoho z nejvýznamnějších a nejvýraznějších českých architektů a urbanistů současnosti.

Budeš nejvyšš v Česku

Její primární funkci výhledy do krajiny opravdu nejsou, přesto je snad **nejznámější vyhlídkou Jeseníků** a celé Moravy. Ano, řeč je o prosklené plošině na **televizním vysílači Praděd**. Víš, že špička notoricky známé věže je vůbec nejvyšším bodem v České republice? Ční pomyšlných 35 metrů nad vrcholem Sněžky, tedy v nadmořské výšce 1562, 8 metrů. Rozhledem ke Krkonošům, Beskydům, Malé Fatře či dokonce k Vysokým Tatrám se můžeš kochat z výšky 73 metrů, kam pohodlně vyjedeš výtahem.

Nejstarší, dvouvěžová i pohřební

Nejstarší rozhlednou na Moravě je **Biskupská kupa u Zlatých Hor**. Kamenná věž na stejnojmenném vrcholu stojí od roku 1898. Zdoláš-li jejích 95 schodů, možná dohlédneš až do polské Vratislavi. Předminulé století

pamatuje také kouzelná kamenná věž na **Zlatém Chlumu** u Jeseníku. Při toulkách Zlatohorskou vrchovinou si nenech ujít ani výhledy z **dvojrozhledny Hraniční vrch** u Města Albrechtic. Její zcela ojedinělá železná konstrukce se skládá ze dvou vyhlídkových ploch spojených lávkou. Výjimečnou svou dvojí funkcí je kamenná vyhlídka v Úvalně u Krnova. **Rozhledna na kopci Strážišť** je totiž současně hrobkou „osvoboditele sedláků“ Hanse Kudlicha.

Tradiční stavby & krásné výhledy

Z rozhledny na **Borůvkové hoře**, kde se za dob totality tajně scházeli čeští a polští disidenti, dohlédneš do polských rovin. Vyhlídková věž na **Medvědí hoře** u horní stanice lanovky v areálu Kouty překvapí výhledy nejen na hlavní hřeben Hrubého Jeseníku. Z **rozhledny v Nové Vsi** u Dolní Moravice máš opravdu na dosah svahy Velkého Kotle a jako na dlani krajinu nejmladších vulkánů Česka kolem Slezské Harty.

V jesenických horách je rozesteto také mnoho **dřevěných vyhlídkových věží: Bukovka u Rapotína**, dvě rozhledny u Bludova – **Háj a Brusná**, rozhledna na Skalce u Horních Holčovic, rozhledna na Strážnici u Liptaně, **Ježník u Krnova** nebo na **Velkém Roudném** u Slezské Harty. Mezi nejmladší patří kovová **Nadhledna na kopci Háječek** nad Zborovem.

I ona ti nabídne **komornější a klidnější kochání** se jesenickou krajinou. A to i přes to, že ji vytvořil Zdeněk Fránek, autor ikonické Stezky v oblacích na Dolní Moravě.

Rychlebské hory

Na jejich úpatí vznikly nejstarší vodoléčebné lázně světa. Zdejší staré lovecké chodníky daly základ nejstarším singltrekům v Česku. V zimě se stávají vyhlášenou běžkařskou destinací. Po jejich hřebenovce nemusíš celý den potkat živáčka. Jsi v Rychlebských horách. Vítej!

Víš, že největší sbírku bludných balvanů v Česku najdeš ve Velké Kraši? Tamní volně dostupnou venkovní miniexpozici tvoří 72 bludných balvanů z hornin švédského, baltského a finského původu. V nejsilnější době ledové je až sem dotlačil pevninský ledovec. Největší bludný balvan expozice má rozměr 125 × 120 × 110 cm a má hmotnost asi dvě tuny.

Z šestnácti pohoří Česka, jejichž výška překračuje hranici tisíce metrů, Rychlebským horám náleží krásná sedmá příčka. A za sousedy mají rovnou dvě ze tří nejvyšších: Ramzovské sedlo Rychleby odděluje od druhého nejvyššího pohoří – Hrubého Jeseníku, a Kladské sedlo od trojky pomyslného žebříčku – Králického Sněžníku.

Ač rozlohou nejsou pohořím nikterak velkým, pro geology jsou Rychleby **vsutku vzrušujícím hřištěm**. Vždyť **ukrývají dvě krašová území**. Jeskyně Na Pomezí jsou dokonce největším českým jeskynním komplexem v mramoru. **Zatopené lomy** jsou v horách dnech obsypány všemi, již hledají chladivé osvěžení. Jejich hluboké lesy **skrývají pozůstatky** dolů a lomů železných rud, zlata, grafitu i radioaktivního uranu. Mezi vrcholy ční **prastarý stravitovulán** i ostrovní hory z třetihor. Po hlubokých lesích jsou rozsety

bludné balvany **z daleké Skandinávie**. Ke skvostům a pokladům Rychleb patří pralesovité sutové lesy a acidofilní bučiny v údolí Račího a Javornického potoka, **kaňon Stříbrného potoka** s kaskádou vodopádů, vrchovištní rašeliniště na Smrku, louky se vzácnými liliiemi i orchidejemi. Rychlebské hory jsou domovem statných jelenů, ale i plachých jezevců, rysů a několika vlků.

Za divokou krásou Rychleb

Rychlebskými horami vede **evropská dálková trasa E3** propojující Santiago de Copostela s mysem Emine v Bulharsku. Přímou na vrcholu Smrk, na symbolickém pomezí Moravy, Slezska a Polska, začíná dálková **Stežka Slezskem**, která po téměř 400 kilometrech končí u nejvýchodnějšího bodu Česka. V Rychlebských prochází přes zaniklé su-

detské osady, místa setkávání českých a polských disidentů i poutní místa.

Do prastarých bukových lesů s úchvatnou vyhlídkou z Čertových kazatelen, k zřícenině hradu Rychleby i k Tančárně, secesní krásce na břehu Račího potoka, tě zavede **naučná stezka Rychlebskými horami**. Nevynechej ovšem výlet ani k **Nýznerovským vodopádům**. Úchvatné zážitky nabízí také polská strana hor. Turistickými trasami se nech zavést ke **skalnatému Trojaku** a nedalekým pozůstatkům po hradu Karpenštejn (polsky Karpień), který střezil středověkou solnou cestu z Kladska na Moravu.

Krajina s prvky land artu

Rychlebským horám se donedávna říkalo zapomenuté. Byť stále na hranicích, rozhodně už zapomenuté nejsou. Žijí!

A žijí i současným uměním. Asi **nejznámějším podtrhnutím jejich genia loci** jsou obří židle na Sedmi lánech s **božským panoramatem hor**. V intimním prostředí zámeckého parku sousedních Vlčic jsou ukryty lavičky z mohutných dubových kmenů a instalace dřevěné chrámové klenby. Cestou k Venušiným miskám **se potichu pasou** tři červené kozy. Až je spatříš, běž je rozhodně pozdravit! A až se zatouláš k Zálesí, bude ti jasné, že tam, na konci světa, žijí lidé, kteří vdechují svému domovu jedinečnou atmosféru. Na rozcestí stojí **boží muka opletená** barevnou přízí, v rozvalinách kostela sv. Barbory je instalace „nové Barborčiny brány“ s houpačkou, kaplička pod lesem se stala **minigalerií v přírodě**.

Na vrcholky hor

Jejich siluety vnímáme už z dálky. Jsou tu už od dob mamutů a neandrtálců. Některé z nich jsou extrémně chráněné, na jiné se pravidelně drápeme pro panoramatické výhledy. Mnohé z nich jsou opředeny bájemi a pověstmi. Skály a skaliska naši pozornost přitahují od nepaměti.

Jesenické hory jsou doslova posety desítkami skalních útvarů. Samotný Hrubý Jeseník je považován za jedno z neskalanatějších pohoří Česka. Ta nejznámější skaliska shlíží z horských vrcholů a hřbetů. Jiná jsou ukryta na svazích zalesněných údolí. Většina vznikla mrazovým zvětráváním v extrémních podmínkách dob ledových.

Skály čerta, čarodějnic i krutého trestu

Mýty o **čarodějnických saba-tech** opředené Petrovy kameny

jsou třetím nejvyšším vrcholem Hrubého Jeseníku. Na jejich mrazový srub a okolí má ovšem téměř každý **smrtník vstup zakázán**. V jejich blízkosti totiž rostou vzácné rostliny, včetně těch, které jinde na světě nenajdete: zvonku jesenického a lipnice jesenické.

Překrásné rozhledy si už užiješ na vrcholu Vozky. Skalnatá dominanta hřebenovky mezi Ramzovou a Červenohorským sedlem je prý **zkamenělým formanem**. Cestou přes hory prý se svým vozem zapadl ve zdejších rašeliništích a kola si

podkládal pecny chleba. Za to jej stihl trest: se svým vozem zkameněl. Od Vřesové studánky siluety zkamenělého koňského povozu poznáš nejlépe. **Prokletí v kameni** neušel podle pověsti ani pasáček z luk nad Brannou. Skalní věž Pasák dala název celé skupině mrazových srubů i k ní vedoucí naučné stezce.

Pověstmi jsou opředeny i Obří skály, **nepřehlédnutelné skalisko** mezi Lipovou-lázními a Ramzovou. Dostupné jsou pěší procházkou ze Šeráku, kam můžeš dojet pohodlně la-

novkou z Ramzové, nebo přímo z Ramzové kolem Vražedného potoka.

Výrazná skaliska nad Českou Vsí **prý vytvořil samotný ďábel**. Jejich bájný původ rozhodně nebrání jejich návštěvě. Naopak skalní vyhlídka s výletní restaurací je oblíbeným cílem turistů i místních. Od Čertových kamenů už to máš jen 1,5 km k rozhledně Zlatý Chlum.

Nejkrásnější skalní vyhlídky

Známé Červenohorské sedlo není třeba představovat. Znáš však samotný vrchol, po kterém je tento horský průsmyk pojmenovaný? Nejvyšší partie Červené hory poseté kosodřevinou zdobi osamocená skalka s poměrně **velkým skalním oknem**. To sice patří k tzv. faleš-

ným skalním oknům vzniklým zřícením skalního bloku, a ne postupnou perforací horniny, výhled je i tak **nepřekonatelný**.

Při lovu **nejkrásnějších jesenických vyhlídek** nezapomeň ani na Rolandův kámen nad Karlovou Studánkou, Ztracené kameny pod Pecným nebo Tři kameny, poměrně málo známý vrchol nad Novými Losinami.

Rychlebské vyhlídky

V Rychlebských horách můžeš shlížet **do pralesovitého kaňonu** Račího potoka ze skalní vyhlídky Čertovy kazatelny. **Báje Venušánky** možná potkáš ve skalním městečku s unikátními žulovými prohlubněmi na vrcholu Smolný. Na svých toulkách nevynechej ani Borový vrch, Pišťalu a Skalku pod Kani horou.

Coby kamenem dohodil od nejstarších polských lázní Lądek-Zdrój se na svazích Rychleb mezi lesy **ukrývá skal-**

natý hřbet s mrazovými sruby, skalními převisy a terasami. K vyhlídce Trojak a okolním skalám vedou značené turistické trasy z polského městečka i z české strany hor. Na úpatí Trojaku můžeš navštívit **nejvýše položené arboretum Polska**.

Malý (horo)lezecký ráj? Jesenícko!

Viš, že Jeseníky jsou společně s Rychlebskými horami malým lezeckým rájem? Až čtyřicetimetrové stěny i populární boulderingové balvany jsou posety **bezmála 2000 cesta-**

mi různých obtížností. Největší lezeckou oblastí Jeseníků i celé severní Moravy je **skalní město Rabštejn**. V pevných, bohatě členěných skalách je rozeseto 251 cest. Oblíbeným cílem lezců jsou i **Čertovy kameny** nad Českou Vsí u Jeseníku, v nichž je vyznačeno cirká 130 cest. Lezení po obrovských balvanech bez jištění si naopak užiješ v Rychlebských horách. V úzkém spojení s Rychlebskými stezkami tam objevíš **světově jedinečnou** adrenalinovou arénu Bike'n'Boulder.

Betonová hradba

Československa

Součástí krajiny Králického Sněžníku, Rychleb i Jeseníků jsou téměř sto let. Porostlé mechem a lišejníky se tiše a nenápadně skrývají v mlázi, před tebou se objeví zcela nečekaně. Nebo naopak jejich siluetu poznáš už zdaleka. Na úbočí bezlesích kopců se pyšní novým maskovacím nátěrem. Nepřehlížej je. Nech je vyprávět příběhy o odhodlání a vůli malé země bojovat za svůj osud.

*Víš, proč se pro malé pevnosti
vžilo označení řopík? Název
je odvozen od zkratky ŘOP –
Ředitelství opevňovacích prací.*

Pevnosti, pevnůstky a tvrže jsou možná na první pohled zcela nezajímavými, možná až ohydlnými ranami naší krajiny. Nakoukneš-li ovšem jen letmo do jejich útrob, otevře se před tebou svědectví o době, nad níž se tají dech a rozum zůstává stát. Dovedeš si vůbec představit, že celkově na území tehdejšího Československa bylo postaveno neuvěřitelných deset tisíc objektů lehkého opevnění a téměř 270 odolnějších srubů a tvrží? A to během pouhých dvou a půl let, mezi lety 1935 až 1938! A stovky dalších plánovaných se dokončit nepodařilo.

Neskutečných pět set staveb

Konkrétně regionem Jeseníků se hustá síť cirka pěti set dochovaných pevností a pevnůstek line od Červené Vody a Králík k Dolní Moravě a Stříbrnici, Starému Městu a Branné. U Ostružné je linie přerušena a navazuje oblastí mezi Adolfovicemi a Domašovem. Po dalším přerušení pak už byl obranný pás celkem souvisle postaven od Vrbna pod Pradědem ke Karlovicím, Široké Nivě a dále až k Opavě.

Proč vlastně takové opevnění vzniklo?

Mladý československý stát neměl zrovna výhodnou strategickou polohu uprostřed zcela nestabilní Evropy. Ideální nebyl ani jeho protáhlý tvar a dlouhé hranice. Se sousedními zeměmi mělo Československo nepřátelské či ne zcela vyjasněné vztahy a situace se stále zhoršovala. Systém tohoto opevnění měl případný rychlý a brutální útok přibrzdit, aby byl získán čas pro mobilizaci a zásah spojenců z Francie a Velké Británie. A oblast Kladského výběžku byla považována za jednu z nej důležitějších pro obranu státu. Proto území kolem Králík bylo vůbec nejsilněji opevněným regionem ČSR.

Nejmodernější obranné opevnění Evropy

Až při toulkách po našich ho-

rách na nějaký ten „nezajímavý“ bunkr naraziš, vzpomeň si, že byl součástí na svou dobu opravdu špičkového obranného systému. Ten sice nebyl z velké části dokončen, přesto u Němců, především díky špi-onážím, budil velký respekt. Byl inspirován francouzskou obrannou linií. Češi ovšem použili kvalitnější stavební materiál, včetně lepší oceli, a taktéž šikovnější technická řešení. Krom toho u hraničářských pluků sloužili elitní vojáci se speciálním výcvikem.

Nemilosrdná zahraniční politika

Výstavba kompletního opevnění ČSR měla probíhat až do 40. let. Vše ale dopadlo úplně jinak. Spojenci se s vidinou zabránění většího válečného konfliktu s nepřáteli 29. září 1938 v Mnichově dohodli na postoupení našeho pohraničí Německu, čímž ČSR zaniklo. Opevnění tak nebylo nikdy reálně proti Němcům využito. Ba naopak. Německé jednotky bunkry mnohdy využívaly k výcviku, zužitkovaly i použitý materiál, hlavně už zmiňovanou kvalitní ocel. Představ si, že až do roku 1999 byla činná československá protitanková děla v tzv. ocasu Atlantického valu, norském opevnění, který Němci používali ke své obraně.

Nejsilněji opevněné území státu

Okolí Králík na pomezí Orlických hor a Králického Sněžníku, známé jako Králická pevnostní oblast, bylo vůbec **nejsilněji opevněným územím ČSR** před druhou světovou válkou. Dnes tě po stopách těchto vojenských památek provede ku příkladu **Naučná stezka vojenské historie Králíky**. Ta propojuje tamní vojenské muzeum s dělostřeleckou tvrzí Hůrka a pěchotním srubem U Cihelny. Po stopách unikátního československého opevnění se můžeš vydat také přímo **na Dolní Moravě**, kde je vybudována stezka se 12 zastaveními. Stezku s vojenskou tematikou a **dvěma**

zpřístupněnými řopíky najdeš také v areálu Králíčák v Hynčicích pod Sušinou. Naučná stezka se vine taktéž kolem betonových bunkrů v okolí Starého Města pod Sněžníkem.

Bunkry pravidelně ožívají

Mnohé pevnosti a pevnůstky v regionu jsou také zpřístupněny veřejnosti. Prakticky **nejroz-sáhlejším vojensko-historickým objektem** regionu je dělostřelecká tvrz Hůrka. Naprosto odolný objekt **vůči všem tehdy známým zbraním** s unikátními podzemními prostory pro čtyřsetčlennou osádku je otevřený celoročně. V hlavní sezoně či u příležitosti různých výročí ožívají i některé pěchotní sruby. Navštiv třeba K-S 14 U cihelny v Králíkách, K-S5 U Potoka či K-S 8 U Nádraží nedaleko Dolní Moravy, nebo pěchotní sruby v okolí Branné.

Jízda tankem? Proč ne!

Nejmodernější vojenské muzeum v Česku je v Králíkách. Kromě stále se rozšiřující expozice je součástí muzea předváděcí polygon velikosti cirka šesti fotbalových hřišť. Jestli byla někdy tvým snem **jízda tankem**, splniš si ho právě tam. Dokonce **dvě vojenská muzea** můžeš navštívit ve Starém Městě pod Sněžníkem, v areálu bývalých kasáren. A do třetice se leckaké zajímavosti nejen o tamním opevnění a mobilizaci, ale především o **osudu tisíce válečných zajatců**, kteří prošli Jesenickem, dozvíš v **unikátním Válečném muzeu** v České Vsi u Jeseníku.

Víš, že na vysokohorských holinách mezi Ovčárnou a Jelení studánkou německá armáda budovala polní letiště pro potřeby Luftwaffe?

H₂O

jesenických hor

Bez ní nejsi. Je životem, může být i zkárou. Dere se k nám z hlubin Země v nejdivočejších místech hor. Putuje do tří světových moří. Šumí v divokých horských potocích, pomáhá vyrábět pro nás už nepostradatelnou elektrickou energii. Teče ti z kohoutku v Jeseníku, Šumperku, ale i v Ostravě. Je dokonalá, kojenecká. Taký ale páchne a je léčivá. Taková je jesenická voda.

Vodní tepny hor

Říká se, že **nejdelší moravská řeka** má tolik pramenů, kolik je v roce dní. Ten oficiální má však jen jeden. Pramen Moravy je ukryt v kamenné studánce pod vrcholem Králického Sněžníku v nadmořské výšce 1380 metrů. Jsou od něho famózní výhledy do hlubokého údolí, na jesenické kopce. Od Hanušovic po Olomouc si kouzlo řeky Moravy můžeš vychutnat z kánoe.

Vysoko v horách, v jedné z přírodovědecky nejhodnotnějších a nejzachovánejších lokalit střední Evropy pramení také **řeka Moravice**. Stokilometrový tok napájí přehrady Slezskou Hartu a Kružberk, které jsou zdrojem pitné vody pro město Hranice, Ostravsko i polské příhraničí. Podél jejího horního

toku, **nejdivočejší přírodou Jeseníků**, tě provede šestikilometrová naučná stezka Velká kotlina.

Z jednoho kopce do tří moří

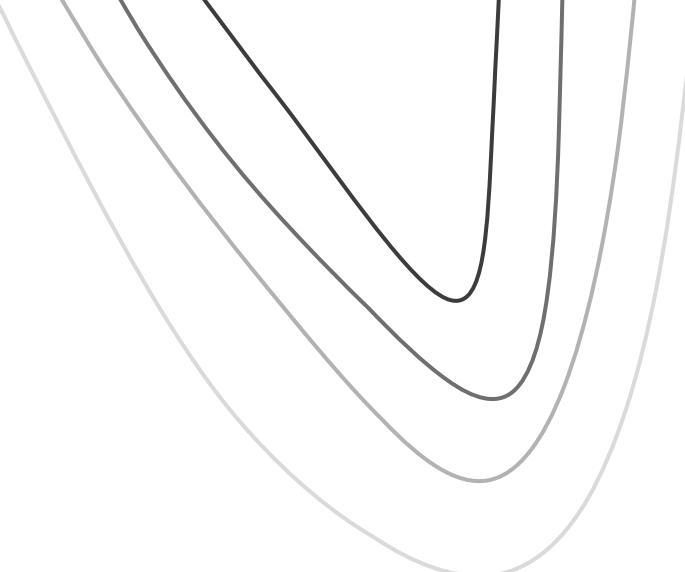
Se svou jednoduchou dřevěnou rozhlednou **skromně shlíží na tepající údolí** Dolní Moravy a protější kopce s ikonickými stavbami v oblacích. Na seznam „must visit“ zdejších turistů rozhodně nepatří, i když je výjimečným unikátem přírody. Vrchol Klepáč v pohoří Králického Sněžníku je **jediným místem Česka**, z něhož voda odtéká do tří světových moří. Přezdívá se mu proto „střecha Evropy“. Leží na Severní stezce Via Czechia, nejdelší dálkové turistické stezce u nás.

Technický skvost uprostřed hor

Jedno z nejfotogeničtějších míst Jeseníků, které svou polohou, technickými parametry a odvážným umístěním uprostřed divoké přírody **bere dech**, je vodní dílo Dlouhé stráně. Tato přečerpávací vodní elektrárna se chlubí **největší reverzní vodní turbínou** v Evropě a má **největší spád** a **největší instalovaný výkon** v Česku. Její strojovna a potřebné technologie jsou skryty **hluboko v podzemí**. Není divu, že exkurze do jejich útrob láká celoročně tisíce turistů. Mezi **top letní zážitky** Jeseníků patří sjezd na koloběžkách od její horní nádrže. V zimě je kolem ní upravován běžecký okruh.

Fenomén Studničního vrchu

Oblast Studničního vrchu je vskutku jedinečným místem. Coby dědictví z dob slavného Vincenze Priessnitze a jeho následovníků se v lesích nad Priessnitzovými léčebnými láznemi nachází unikátní soubor desítek pramenů, pomníků, vyhlídek a památných skal. Síla tamní pramenité vody spočívá v jejích fyzikálních vlastnostech. Ty z ní vytvářejí ve své podstatě **pohádkovou „živou vodu“**. Krajinu pramenů a **magické účinky vody** objevíš díky tematickým turistickým stezkám, které začínají přímo v jesenických lázních. Podle laboratorních testů tím „nejživějším“ pramenem je Finský pramen, který najdeš na naučné stezce Živé vody.

Ochutnej léčivé minerálky Jeseníků & Rychlebských hor

Okusit **lehce smrdutý** sirný pramen Karel můžeš v dřevěném altánku v lázních Velké Losiny. Rozhodně si do těla doplníš vápník, sodík, hořčík, draslík i železo. Být sebou, nenecháme si ujít ani tamní termální park. **Jako jediný v České republice** nabízí relaxační a regenerační vodní svět s bazény napouštěnými přírodní termální vodou. Nejvýše položené lázně Česka v Karlově Studánce využívají k léčivým koupelím prameny železité kyselky. I tam, v kouzelném dřevěném altánku v centru lázni **ochutnej a načerpej** s sebou charakteristickou minerálku z pramene Petr. Kyselku z hlubin Jeseníků ochutnej i v Dolní Moravici. Nenápadný pramen obohacený oxidem uhličitým a minerálními látkami vyvěrá na pravém břehu Moravického potoka. **Největším pokladem** lázni Lądek-Zdrój (Landek) na polském úpatí Rychleb je **šest radonových** sulfido-fluoridových pramenů a jeden hluboký, „umělý“ vrt. Představ si, že hloubka, ze které se získává termální voda Zdislav, je až 700 metrů! Při tamní nadmořské výšce to znamená, že se nachází 232 metrů **pod hladinou moře!**

Mechy plné vody

Přirozenými zásobárnami vody jsou cenné rašelinné biotopy, které jsou rozesety po Hrubém

Jeseníku, Rychlebech i Králickém Sněžníku. Mezi **nejoblíbenější rodinné výlety** v Jeseníkách rozhodně patří procházka po haťovém chodníčku k Velkému mechovému jezírku na Rejvízu. Tamní **sedm tisíc let staré rašeliniště**, kterému vládne legendární jezerní pastýř Gill, je nejznámějším a vůbec největším moravským rašeliništěm. Menší rašeliniště potkáš cestou z Kepníku na Červenohorské sedlo nebo při toulkách Králickým Sněžníkem, ku příkladu směrem na Podbělku.

Přírodní koupání v jesenických horách

K neodolatelným letním zážitkům patří koupačka v ikonických zatopených lomech, horských přehradách nebo romantických rybnících. Největší vodní plochou na území Jeseníků je bezesporu přehrada Slezská Harta. Hladina nádrže přezdívané „**jesenické moře**“ se třpytí pod vrcholy nejmladších vulkánů Česka v bruntálské části hor. Zažij právě tam koupání při západu slunce, rybaření v tichých zátokách, nad nimiž se zvedají ranní mlhy, projížďky na jachtě či zmenšené replice **Kolumbovy plachetnice** Santa Maria nebo **fenomenální festival dračích lodí**.

Pohodové chvíle u vody strávíš taky pod Králickým Sněžníkem. V polské části masivu Sněžníku se nachází vodní nádrž Stará Morawa. **Nadchne tě** koupací zónou, brouzdalištěm a písči-

tu pláží. Její dominantou je robustní vyhlídková věž, **netradičně umístěná** uprostřed jezera s přístupem po dřevěném molu.

Trávíš-li svou dovolenou v šumperské části Jeseníků, osvěžit se můžeš na Krásném. Nádrž, kde své **první vruty do vody** trénoval olympionik Aleš Valenta, a která se stala dějem filmu Krásno šumperského **rodáka Ondřeje Sokola**, leží necelé dva kilometry od města.

V romantické krajině Rychleb k odpočinku u vody a koupání lákají staré **zatopené povrchové lomy**. Oblíbené jsou Transgranit, Rampa, Vycpálek, Vaněk, Kaolínka, Štachlovice a Pelnář.

Bohatství Jeseníků

ukryté v podzemí

Tak jako ty máš ve svém nitru ukrytou svou duši, Jeseníky v sobě ukrývají svá další, na první pohled skrytá bohatství. Vydej se s námi za jejich podzemními poklady, které lidi lákaly a lákají po tisíciletí.

Legendy o Jeseníkách vyprávějí, že bohové na ně při vzniku světa trochu pozapomněli. Proto přikázali samotnému Dáblu, aby zdejší kraj vytvořil on. Pekelník tak zde rozesel hromady balvanů a skal, do kterých ukryl špetku ze svého bohatství. A to člověka nenechává chladným už několik staletí.

Podzemní mramorové unikáty

Opravdovou perlou geologického vývoje Rychlebských hor jsou jeskyně Na Pomezí u Lipové-lázní. Dokonce jsou vůbec **nejrozsáhlejšími mramorovými jeskyněmi** u nás. V jejich útrobách potkáš indiána sedícího v kánoi, paviána, vosí hnízdo, fakírovo lože nebo maskota jeskyní – mramorového psíka.

V prvohorních mramorech vznikly také nedaleké jeskyně

Na Špičáku. Ty zase platí za nejstarší písemně doložené jeskyně ve střední Evropě. Jejich **největší chloubou** je mramorová chodba ve tvaru srdce i **unikátní renesanční malby** a alchymistické symboly.

Zatopené rychlebské lomy

Téměř na každém kroku se v Rychlebských horách setkáš s připomínkou toho, že jsi v kraji bohatém na nerostné suroviny. Svědčí o tom nejen stále činné kamenolomy a názvy místních obcí, ale i stará důlní díla. Právě staré zatopené povrchové lomy v romantické krajině Rychlebských hor **dnes lákají k odpočinku u vody** a koupání. Oblíbené jsou Transgranit, Rampa, Vycpálek, Vaněk, Kaolínka, Štachlovice a Pelnář. Láká-li tě **hlouběji proniknout do staleté historie vápenictví a kamenictví**, vydej se na příjemnou procházku po

Latzelově stezce krasem Rychlebských hor mezi Horní Lipovou a Vápennou, nebo v sousední Žulové navštiv sezónní Kamenické muzeum.

Tyrkysová Poštovní štola

Podzemí Příčného vrchu u Zlatých Hor je prošípováno skrz naskrz starými důlními díly. Jednou z **nejzachovalejších montánních památek** v Česku je Poštovní štola. Při procházení ručně sekanými chodbami s dlouhými větracími komíny **rozhodně pochopíš**, co doslova znamená „makat rukama“. Užasneš, jakými nástroji byly dlouhé chodby vytvořeny a jaký **důmyslný systém** dřevěných potrubí, korýtek a čerpadel středověký důl chránil před zaplavením. Možná tě překvapí, za jak dlouho může sklad naštipaných polen dočista zkamenět. A stoprocentně **nemineš**

unikátní tyrkysovou výzdobu stěn, kterou po utichnutí čerpadel a dlát vyčarovala sama příroda.

Poddolovaný vrch u Morávky

Víš, že mezi Karlovem, Malou Morávkou, Karlovou Studánkou, Podlesím a Rudnou je zmapováno cca **100 opuštěných dolů**? Centrum těžby se nacházelo na svazích Javorového vrchu a železné rudy se tu těžily už ve 14. století. Za dob renesance zažíval rudný revír rozvoj, za dob třicetileté války zdejší slévárna vyráběla **dělové koule a muškety pro císařskou armádu**. Těžba zcela utichla v 70. letech 19. století. Dodnes jsou v tamních lesích patrné stopy po těžbě. Vzhledem k takto intenzivnímu poddolování je ovšem památka nepřístupná.

Po žebříku do stříbrného dolu

V Horním Městě u Rýmařova **si nenech ujít labyrint** stře-
dověkého stříbrného dolu. Za
bohatstvím podzemí se tam
horníci vydávali nejpozději od
14. století. V Rýmařově dokonce
v roce 1534 vznikla mincovna
a vedle dolu Bohaté štěstí
vzniklo svobodné královské
horní město, dnešní Horní Měs-
to. Důl má 3 patra a 2 mezipa-
tra, při prohlídce projdeš dvě
největší z nich – Staré patro
a tzv. Petrův obzor, ze kterého
nakoukneš do dědičné stoly
sv. Antonína Paduánského. Během prohlídky rozmanitého
světa rudného hornictví na tě
čekají i **čtyři žebříky**, přičemž
ten největší z nich má délku 28
m! V místě navštív i **muzeum
s hornickou expozicí** a vydej se
na **hornickou naučnou stezku**.
Za slávou horního města Han-
kštejna.

Impozantní svět pod Sněžníkem

Také Králický Sněžník má
své tajemné podzemí. Při
toulkách údolím Moravy
po naučné stezce Králický
Sněžník jistě nemineš
Tvaročné díry, **nejdéle
známou jeskyni** krasu pod
Sněžníkem. Ta je veřejnosti
nepřístupná. Ovšem hluboko
pod horou je doposud
neprozkoumaným podzemím
propojena s **Medvědí jeskyní**.
Jeskyně pojmenovaná podle
nálezů kostér zvířat z doby
ledové je jedna z nejdelších
a nejhlubších v Polsku a pro
svou krápníkovou výzdobu
je považována za vůbec
nejkrásnější v zemi. Leží
u obce Kletno, vzdálená
11 kilometrů od hraničního
Kladského sedla.

Mramory masivu Králického
Sněžníku byly v minulosti také
intenzivně těženy. Při toulkách
zdejší krajinou tak můžeš
narazit na nespočet malých,
nečinných mramorových
lomů i staré vápenky. V Kletně
ovšem existovaly i **utajované
doly** na radioaktivní uran.
Mezi lety 1948 až 1953 tu
ve 20 štolách o celkové
délce cirká 40 kilometrů
bylo vytěženo na dvacet
tun čistého uranu. Většina
z nich byla odstřelena. Zbyla
jedna jediná. Ve štolu číslo
18 se ještě těžil fluorit. A dnes
je **unikátním uranovým
dolem**, kam se bez bázně
a strachu můžeš vydat
i ty. Zároveň je Kletno pod
masivem Králického Sněžníku
jednou z **nejznámějších
mineralogických lokalit**
střední Evropy a každoročně
se tam pořádá Mistrovství
Polska v těžbě minerálů.

Lesk a sláva jesenického zlata

Po tisíce let se z něj vyrábí šperky, platí se s ním. Před tisíci lety ho už staří Etruskové využívali v zubařství. Bylo uctíváno a připisována mu magická moc. Je všudypřítomným symbolem nejen bohatství, prosperity a moci, ale v mnoha kulturách i vitality, plodnosti, lásky a poznání. Zlato – kov ukrytý i v jesenických horách.

Víš, že zlatonosné jsou i potoky na Rýmařovsku? Také tam se těžilo zlato. Na Podolském potoce – přímo v Rýmařově nebo v Rýžovišti. Čile se zlato hledalo i na dalších místech Nizkého Jeseníku.

S největší pravděpodobností jesenické zlato hledali už staří Keltové. Také pro ně bylo významnou surovinou. Hledali je tu prospektoři znalí geologie i chemie, touha po zlatě sem hnala německé i slovanské dobrodruhy. Cenný kov byl důvodem, proč se o území dlouhodobě přeli vratislavští biskupové s moravskými markrabaty a českými králi. Ne nadarmo se zlato objevuje i ve zdejších místopisu.

Zlatohorsko, kraj pokladů

Příhraniční městečko Zlaté Hory před staletími platilo za **jedno z nejbohatších měst regionu**.

Čilý ruch tam rozhodně tepal ve 13. a 14. století. Do každodenního života tehdejších horníků tě vtáhne zlatokopecský skanzen nedaleko Zlatých Hor. Skanzen **s funkčními replikami středověkých hornických mlýnů** je postaven podle hornické příručky renesančního vědce Agricoly. Společně s naučnou stezkou Údolím zlatých štol se nachází v **malebném údolí zlatonosné říčky Olešnice**.

V renesančním 16. století, kdy drahý kov toužili vyrobit alchymisté, kraj zažíval další hornický boom. V té době zde byly objeveny dva **parádní valouny zlata** (1,3 kg a 1,7 kg), které byly věnovány císaři Rudolfovi II. Není

divu, že podzemí nedalekého Příčného vrchu je za ta staletí **skrz naskrz prošpikováno štolami** a jeho lesy protkány terénními, až bizarními nerovnostmi. Na **dobrodružnou výpravu do historie těžby zlata** a barevných kovů pod touto horou se vydej prostřednictvím Zlatohorské hornické naučné stezky nebo Údolské hornické naučné stezky nad osadami Horní a Dolní Údolí.

Tři a půl tuny zlata pod Chlumem

Zlatým bohatstvím rozhodně neoplývalo jen okolí Zlatých Hor. Do Zlatohorské vrchoviny patří také kopce nad Jesení-

kem a Českou Vsí. Právě křemenné žíly pod Zlatým Chlumm obsahují plíšky, a vzácně i krystaly, **vysoce ryzího zlata**. Zdejší zlatonosné doly fungovaly prakticky jen v první polovině 16. století. I když fungovaly velmi komplikovaně, mělo se tu vytěžit přes 800 kilo zlata. O obnovu dolů se Jeseničtí v následujících staletích několikrát pokoušeli, ale bez většího úspěchu. Touhy po těžbě se nerozplynuly ani v nedávné minulosti. Díky nim víme, že v ložisku Zlatý Chlum je **ukryto přes 3,5 tuny čistého zlata**. Po jeho stopách tě provede **Hornická naučná stezka**, kopírující žlutou turistickou trasu z Jeseníku k Čertovým kamenům.

Zlaté hory s malým „há“

A teď bacha! Trošku více se soustřed: Polské městečko Złoty Stok na polské straně Rychlebských hor se v doslovném překladu jmenuje „zlatý svah“, byť jeho téměř neznámý český název je Rychleby. Nicméně ani celému pohoří Rychlebské Poláci neřeknou jinak než Zlaté hory. Co nám je skryto, za hranicí už je jim jasné na první přečtení – **i Rychlebské hory jsou kle-
notnicí zlata.**

Rozmach hornictví se tu odehrával ve stejná období jako v jiných regionech jesenických hor. Vrchol slávy město zažilo v první polovině 16. století, kdy bylo epicentrem dobývání zlata celého Slezska. A představ si, na přelomu 16. a 17. století ho **vlastnili jihočeští Rožmberkové!** Takže není divu, že ve zdejší vyhlášené mincovně si nechal razit rodové dukáty Vilém z Rožmberka i jeho slavný prostopášný bratr Petr Vok. Dnes rožmberské duká-

ty z Rychlebských hor, tedy ze Zlatého Stoku, **patří ke chloubám** numizmatických sbírek!

Ve zlatokopeckém skanzenu se pravidelně pořádají republikové a evropské šampionáty v rýžování zlata. V roce 2024 areál hostil prestižní Mistrovství světa v rýžování zlata, kterého se účastnilo 470 zlatokopů z celého světa.

Dnes je Zlatý důl **opravdu velkým zážitkem.** Do podzemí tě svezí důlní vláček. Projdeš Chodbu smrti, v níž se možná setkáš s gnómem střežícím podzemní poklady. Spleťtými chodbami se dostaneš k **jedinému podzemnímu vodopádu** v Polsku. Ve štolě Gertruda je instalována muzejní část, která připomíná nejen těžbu zlata, ale i jedovatého arseniku. Její zatopenou část můžeš **projet na lodičce.** A ten trezor! V něm je vyskládáno 1066 „zlatých“ cihel, jež **představují 16 tun**

zlata, které zde byly vytěženy. S dětmi rozhodně v těsné blízkosti Zlatého dolu navštíví středověkou hornickou osadu. **Jako mávnutím kouzelného proutku** se přenesete v čase a můžete si vyzkoušet **rozhybat obrovské mlýnské** šlapací kolo, patnáctimetrový žentour či ruční dřevěný jeřáb.

Slou, bejby. Slou!

Zavři oči, nadechni se. Slyšíš to ticho? To šumění lesa, ten vánek hrající si se stébly trávy, vodu v potoce? A cítíš tu svěží vůni? Cítíš tu energii v sobě? Tady jsi doma, tady jsi sám sebou. Dojed'.

Možná tvůj svět zrychluje víc, než si přeješ. Možná víc, než dřív toužíš po rovnováze a radosti z každého okamžiku. Možná tě užirá tempo té naší doby. Na chvíli zastav. Zavedeme tě do míst, kde čas plyne jinak. Představíme ti magická místa v jesenických horách, kde možná po letech, možná vůbec poprvé v životě, nebudeš spěchat.

Toulky zaniklými osadami

Před sto lety v nich byl slyšet smích i pláč. Lidé tam měli své domovy, živobyčí. Dnes jsou tichými a opuštěnými, přesto **překrásnými místy s nezaměnitelným geniem loci** – zaniklé osady. Borůvková, Hraničky, Růženec, Jedlovec, Hřibová či Zastávka v Rychlebských horách, nebo třeba Morgenland v srdci Hrubého Jeseníku. Když se před tebou z ničeho nic rozprostře horská louka s několika starými kvetoucími ovocnými stromy, připadáš si **jako v jiném světě**. Dojdeš k jedinému domu široko daleko, zastavíš se u osamělého kříže symbolizujícího **zmar i naději**, napiješ se se průzračné vody ze zdejší studánky a pokračuješ dál, opět do hlubokých lesů. Pocit z těchto

okamžiků ti však vydrží ještě dlouho.

Lesní občerstvovny

Rychlebské hory stále platí za jednu z nejmalebnějších, nejdívočejších a **nejméně dotčených** oblastí turismem. Nevynechej odpočinek u kapličky sv. Urbana nad Zálesím, kterou hrdě označujeme za **nejmenší galerii** moderního umění na světě. A rozhodně se zastav u tamního **lesního baru u Stříbrného pramene**. Ten v nadmořské výšce 800 metrů na úpatí kopce Koniček donedávna k zahrnutí žízni lákal sám o sobě. Dnes se pro tebe v **dřevěných vytesávaných žlábcích** s horskou pramenitou vodou chladí věru lákavější osvěžení. Slavnější lesní občerstvovnou a velmi populárním cílem náruživých výletníků je samoobslužný **lesní bar nad Horní Lipovou**. Po celý rok si tam pochutnáš i na jiných dobrotách, opečes špekáček, odpočneš a zahřeješ u roztopeného krbu.

Fenomén Priessnitz

V předminulém století za ním do slezského Jeseníku putovali králové, příslušníci evropských šlechtických rodů, umělci a lékaři celého starého kontinentu. I své urozené pacienty svlékal z těžkých brokátů do **vzdušných lněných košil**, ordinoval jim procházky na čerstvém vzduchu a ranní rose, **sprchování v přírodě**, dostatečný pitný režim pramenité vody a pestrou stravu. Vincenz Priessnitz se stal fenoménem. Přezdívali mu „vodní doktor“, dostal císařskou **zlatou medaili**, podle jeho vzoru budovali lázně po celé Evropě, ne náhodou se „sprcha“ v polštině řekne „prysznic“. Kdyby žil, i dnešní svět **by mu ležel u nohou**.

Neváhej už ani ty navštívit Ba-Ineopark Vincenze Priessnitze. **Brod' se potůčky**, vyzkoušej Priessnitzovy přírodní lázně, koupel nohou s akupresurou nebo Priessnitzovy střiky. **Toulej se po pramenech** Studničního vrchu a **zkus sebrat odvahy** vejít do přírodní sprchy se studenou pramenitou vodou.

Nakonec si dopřej blahodárny odpočinek na mateřídouškovou provoněných slunečních terasách.

Pouť k sobě sama

Vydej se na **skutečnou pěší pouť**, ze které bolí nohy, ale duše je povznesena. Nemusíš putovat do známého Santiaga de Compostela, i Jesenícko má svou velkou pěší pouť. Prochází patnácti historickými poutními místy Jesenícka, z nichž už některá neexistují, jejich genius loci ovšem přetrvává. Je dlouhá zhruba **180 kilometrů**, vede po horách, údolích, rovinách. Během **jednoho týdne** tak ujdeš 20 až 30 kilometrů denně. Můžeš ji absolvovat organizovaně s ostatními přihlášenými, v přesně stanoveném termínu, nebo kdykoli na vlastní pěst.

Zažij totální digi detox

Dej svému civilizačnímu detoxu ještě větší rozměr a tradiční ubytování vyměň za nocování v **náručí přírody**. Nemusíš rovnou pod vlastní stan nebo pod celtu, necítíš-li se na to.

Vyzkoušej v jesenických horách některé z **úžasných glampingových míst**. Hvězdami nad hlavou se můžeš kochat od Maringotky v Rychlebských horách, pohádkové Bajdy pod dubem i s medem provoněné maringotky v Dolním lese. **Jako bača se budeš cítit** v pastýřském voze na pastvinách Farmy pod Holendry. Výhledů na kopce i pastviny s huňatým skotským skotem a ovci se nebudeš chtít nabažít. Stejně tak si zamiluješ domácí chleba, slaninu i zeleninu přímo z farmy. Totální soukromí ti dopřeje dřevem **provoněný srub v lipovém háji**, patřící též k farmě. Vskutku komfortní kempování nabízí i **glampingové stany**: vyzkoušej ten v Jindřichově ve Slezsku nebo v glampingu U hranic, kousek od Králík. Výjimečně se budeš cítit i ve **stromovém domě** Sněžník na dohled rušné Dolní Moravy nebo **v jurtách** 4 żywly (4 Żywioły) ve Staré Moravě na polské straně Králického Sněžníku.

Dobij u nás baterky

Dej si oraz. Tvé tělo potřebuje odpočinek, i když si to ty možná zrovna nemyslíš. Chce načerpat energii. Prahne po blahodárném doteku maséra. Touží po odpočinku ve vyhřáté sauně. Dychtí po příválu energie z osvěžující horské vody. Nenech se přemlouvat, dopřej mu to blaho.

Ať už svému tělu v jesenických horách dopřeješ celý wellness víkend, nebo jen pouhé odpoledne, věř, bude ti vděčné. Saunování povzbudí imunitu, voňavá aromaterapie mysl, masáže vycházející z tradiční medicíny i historie našeho kraje uvolní bolavé svaly. Svěř se do péče nejlepších specialistů na spa&wellness právě u nás.

Spa & wellness pod Sněžníkem

V oblasti Králického Sněžníku **nekonečné wellness** potěšení s celou rodinou zažiješ v **hotelu Vista**. Právě na Dolní Moravě jsou totiž specialisty na rodinné saunování. Nabízí saunové rituály pro rodiny s dětmi či spa menu pro nejmenší. Také v **Hynčicích pod Sušinou** je k dispozici wellness centrum na horském hotelu Sněženska s relaxačním bazénem, vířivkou a saunou.

Wellness na Jesenicku

Jeden z největších a **nejoblíbenějších saunových komplexů** v Jeseníkách objevíš přímo na náměstíčku v malebné Branné. Bylinná, finská či keltská sauna, solná a parní lázeň, síň lektvarů,

privátní wellness či vyhlášené saunové ceremoniály nejsou tím jediným, co ve **wellness centru Kolštejn** dokonale oblaží tělo i mysl.

Přímo v Jeseníku **chvilě harmonie prožij** ve spa & wellness jedné z nejkrásnějších jesenických budov, ve **Ville Regenhart**. Dokonale si odpočineš také v městském wellness, které najdeš v areálu koupaliště v centru města. Energii do dalších dnů rozhodně načerpáš ve **wellness v Račím údolí**. Jen tak vypnout, odpoutat se od starostí a nabrat síly ti určitě pomůže tamní speciální přírodní wellness. **Wellness centrum Rychleby** v Javorníku patří sice mezi menší wellness centra, nicméně širší nabídku služeb jiných dohání milou atmosférou s jedinečným výhledem na Jánský vrch.

Luxusní & zámecké

Touhu po **blahodárném odpočinku a načerpání sil** spojené s nevšedním zážitkem ti splní Wellness & spa Sidonie, které je součástí Zámeckého resortu Sobotín. Sidonie osloví dokonalým zázemím i nabídkou originálních procedur. Jsme si jisti, že by stejný prožitek chtěl na vlastní kůži poznat zakladatel zámku Albert Klein i jeho vnučka, po níž je wellness pojmenováno.

Wellness & spa pod vrcholky hor

Oázu klidu a bylinkových vůní si můžeš dopřát také **v nejvyšších partiích hor**. Přímo v hotelu Červenohorské sedlo

jsou pro potěchu těla i mysli všech návštěvníků frekventovaného horského centra k dispozici tři druhy saun a vířivka. Na východní straně jesenických hor saunový svět nejen pro ubytované nabízí **hotel Peras v Ludvíkově**.

Pivní relax

Miluješ pivo? Vyzkoušej to jesenické na vlastní kůži. Do **koupele z domácího piva** vyráběného tradiční metodou, s živou kulturou pivovarských kvasnic, mláta a medu se ponoříš ve **wellness centru Kolštejn**. Pivní lázeň s tajnou přísadou a následný zábal na slámovém lůžku můžeš vyzkoušet i v **zámeckém resortu** v Sobotíně. Sametovou

hebkost a mladistvý vzhled dodá tvé pokožce pivní lázeň v **Karlově Studánce** v hotelu Džbán nebo v hotelu Brans v **Malé Morávce**.

Od pivních lázní v Kolštejně po bylinkové rituály na Červenohorském sedle – wellness v Jeseníkách má tisíc podob, ale stejný cíl: zklidnit.

Lázně pod vrcholky jesenických hor

Po stovky let navrací vitalitu. Jejich bohatství je skryto v léčivé síle minerálních pramenů, křišťálové pramenité vodě či nejčistším vzduchu široko daleko. Získají si tě ovšem i svou nezaměnitelnou atmosférou a jedinečnou architekturou. Lázně jesenických hor, vítejte!

Hory plné lázní, i takové přízvisko mohou mít jesenické hory. Vždyť pod jejich vrcholky vzkvétá lázeňská tradice v šesti lázeňských místech. Každé z nich je unikátní, každé z nich

využívá své jedinečné přírodní bohatství. Ve všech tě čeká ta nejprofesionálnější péče o tělo i duši.

Slavné lázně z úpatí Rychleb

Když prý roku 1241 táhly **hordy mongolských válečníků** pod vedením prince Bátua střední Evropou, jejich ničivé síle neušly ani termální koupele v Lądecku-Zdróju. Zajímavá první písemná zmínka o lázních, co říkáš? A právě díky ní tyto lázně na polské straně Rychlebských hor patří k nejstarším v Evropě. Jejich **největším bohatstvím** jsou radonové prameny obohacené sulfidy a fluoridy. Koupání v této vodě zlepšuje stav kloubů a krevního oběhu, příznivě ovlivňuje stav pokožky a metabolismu vůbec, stejně jako hormonální rovnováhu. **Obrovským zážitkem** je koupel v historickém mramorovém bazénu ze 17. století, inspirovaný architekturou tureckých lázní. Pohled do 39metrové kopule je vskutku impozantní.

Jediný svého druhu v Česku

Nejstaršími lázněmi pod hřebeny Hrubého Jeseníku jsou ty ve Velkých Losinách. První zmínka o nich pochází z roku 1562. Tamní sirné prameny pomáhají při léčbě pohybového aparátu, nemocí kožních, neurologických, onkologických a oběhových. **Přírodní termální vodou** jsou napuštěny i bazény termálního parku Termály Lo-

Lázně Jeseník založil Vincenz Priessnitz v roce 1822 – jeho metoda vodoléčby se používá dodnes.

siny. V Česku jsou jediné svého druhu. Být tebou, **nenecháme si devatero** termálních bazénů, tobogány, skluzavky a divokou řekou se **zázračnou vodou ujít**.

Nejčistší vzduch v republice

Až o dvě stě let později vznikly v údolí Bílé Opavy pod nejvyšší horou Moravy lázně Karlova Studánka. **Nejvýše položené lázně Česka** (800 m n. m.) na první pohled zaujmou malebnou dřevěnou architekturou. My ti tady doporučujeme bazénový komplex s příjemným termálním bazénem, tepidáři a finskou saunou. A také **pořádne dýchej** ten ozdravný horský vzduch!

Pořádne dýchej i v Priessnitzových léčebných lázních v Jeseníku, které se s Horskými lázněmi v Karlově Studánce perou **o prvenství v čistotě ovzduší** v Česku. A rozhodně

si nenech ujít tradiční Priessnitzovu pololázeň či návštěvu vyhlášeného Balneoparku Vincenze Priessnitze. Jedná se o speciální „vodní zahradu,“ v níž se můžeš brodit potůčky, vyzkoušet Priessnitzovy lavičky nebo Priessnitzovy stříky. Těmito procedurami založenými na **střídání chladné vody a tepla** podpoříš svůj autonomní nervový systém a výrazně zvýšíš odolnost organismu proti infekci a psychickému stresu.

Malebná Lipová

Schrothovy léčebné lázně v Dolní Lipové, které založil Priessnitzův vrstevník Johann Schroth, jsou každým rokem **krásnější a malebnější**. Moderní ubytování, zbrusu nové restaurace, oku lahodící parčíky, fit park a relaxační léčebný park Živá voda vytváří z lipovských lázní věru atraktivní místo pro odpočinek a regeneraci. Hlavní lázeňský hotel zdobí unikátní

lustr českých sklářů z proslulého Lasvitu, v němž jsou ukryty pozlacené snítky lipových ratolestí a horských bylin. Čerstvou novinkou je **okouzluující naučná stezka** vrcholy Jeseníků. A to jsme ještě nezminili, že jejich 5denní pobyt Horské klima je nejlepším lázeňským balíčkem kraje. Lázně v Lipové jednoznačně žijí!

Nejmladší jesenické lázně

Příjemně zakončit dovolenou v Jeseníkách můžeš také v Lázních Bludov. Nevelké lázně, které založil teprve v roce 1929 bludovský rodák Zdeněk Pospíšil st., sice nenabízejí oku lahodící historizující lázeňskou architekturu, z nabídky procedur si však jistě vybereš.

Fenomén čarodějnice

Být odlišný, mít výjimečné vlastnosti nebo jen být někomu trnem v oku pro tebe mohlo být před 400 lety klidně rozsudkem smrti. Hony na údajné čarodějnice byly u nás v kraji nemilosrdné.

Čarodějnické procesy zmítaly celou Evropou prakticky od 15. století. V českých zemích byly kupodivu ojedinělé, ovšem na jednu výjimku: Jeseníky! Na Šumpersku, Jesenicku a Zlatohorsku před 400 lety ve vykonstruovaných procesech přišly o život desítky nevinných lidí. Byla to prazvláštní doba. O existenci ďábla, čarodějů a čarodějnic nikdo nepochyboval. Trest upálením byl zároveň vykoupením duše před zatracením. Do soukolí soudů s mučením se mohl dostat téměř kdokoli, stačilo málo.

Inkvizice na Jesenicku

První obětí čarodějnických procesů ve Slezsku byla žena jesenického pastýře Barbora Schmiedová. Za čarodějnici ji na smrtelné posteli **označil její muž**. Barbora, která vydržela i mučení, byla roku 1622

upálena v polské Nise. Historici odhadují, že na Jesenicku a Zlatohorsku v čarodějnických procesech přišlo o život **více než 250 osob**. Zdejší inkvizice je proto nejen svou masovostí a rozšířením, ale i brutalitou **považována za výjimečnou** v celém Slezsku. Svým počtem obětí překonává i známější šumperské a losinské soudy.

Čarodějnice z Losin

Procesy v Losinách **odstartovala v roce 1678** krádež hostie, která měla pomoci ubohé krávě mít znovu mléko k dojení. Právě po této nešťastné zápletce byl do Losin, na panství hraběnky z Galle, povolán inkvizitor Boblig. Hraběnce tehdy nedaly spát ani údajné **čarodějné kejkle** se srdcem její zesnulé švagrové. **Hony se rozjely naplno**. Poslední stíhání lidí z čarodějnictví jsou známa

z konce 17. století. Za tu dobu je na Šumpersku doložena téměř stovka obětí.

Unikátní čarodějnické expozice

Do dob šílené tortury tě zavedou unikátní čarodějnické **expozice v Jeseníku a Šumperku**. Rozhodně tě tam nečeká žádná nudná přehlídka historických dokumentů a artefaktů. **Projdeš ohněm** a osaháš si okovy, palečnice, masky hanby, skřípec nebo se posadíš na čarodějnické křeslo. Expozice nezapominají ani na **poodhacení tajů současné magie** a čarodějnictví ve světě. Sklepení vodní tvrze v Jeseníku a Geschaderova domu v Šumperku tě prostě pohltí.

Za čarodějnicemi na kole

Po stopách šíleného honu na čarodějnice se můžeš vydat také po **Čarodějnické cyklotrase**. Ta vede už z hanácké Mohelnice, kde byl před upálením na hranici vězněn děkan Lautner, ústřední postava románu **Kladivo na čarodějnice**. Cestou tě čekají tematická čarodějná zastavení. Historické putování ovšem **nemusíš ukončit** ve Zlatých Horách. Trasa pokračuje dále do polské Nisy, kde můžeš, tak jako v Jeseníku nebo Šumperku, navštívit **speciální čarodějnickou expozici**.

Historie čarodějnic v jedné masti

Na konci roku 2024 světlo světa spatřila **receptura jedinečné bylinné masti** inspirované moudrostí jeseníckých kořenářek a bylinkářek 17. století. Od počátku je „čarodka“ výjimečným počinem. Na jejím vzniku se mimo jiné podíleli **nadani školáci, učitelé a muzejníci**. Ukřívá v sobě sílu šestero bylin, co nejvěrněji napodobuje původní postupy a **vyrábí se přímo v Jeseníku**. Čarodějná mast je úžasným zhmotněným odkazem na nešťastnou historii regionu i dokonalým lokálním dárkem s příběhem.

Poutní místa jesenických hor

Annaberg u Andělské Hory, kostel Navštívení Panny Marie Bílá Voda, Kostelíček v Bludově, kostel sv. Linharta v Horních Studénkách, kostel sv. Jana Nepomuckého v Cotkylti, Cvilín v Krnově, kostel sv. Anny v Hoštejně, kaple sv. Antonína Paduánského v Javorníku, kostel Nejsvětější Trojice v Kopřivně, kostel Zvěstování Páně v Klášterci, Hora Matky Boží, kostel Nanebevzetí Panny Marie v Liptani, kaple Navštívení Panny Marie v Rusíně, kostel Panny Marie Sněžné v Rudě u Rýmařova, Maria Hilf ve Zlatých Horách.

Po stopách víry

Skrývají se v lesích, stojí na vrcholcích kopců, jsou středobody obcí. Jsou nedílnou součástí naší kultury i krajiny. Jsou dokladem hluboké víry, řemeslné zručnosti a umění předků. Velká poutní místa, kostelíky i kapličky jesenických hor. Nech se okouzlit jejich geniem loci. Vyslyš jejich poselství.

Pojď s námi putovat po duchovních místech jesenických hor. Místech s hlubokou mystikou a bohatou historií. Věř, že budeš stát v úžasu nad jejich geniem loci, překotně nasávat tu všudypřítomnou energii, tiše odpočívat a rozjímat. Za srdce tě chytanou příběhy, které jsou v těchto místech vepsané.

Kouzlo největších mariánských poutních míst

Poutní místo Maria Hilf u Zlatých Hor je jedno z nejdolejších a zároveň **nejkrásnějších poutních míst Česka**. Tradice poutí, kterých se v dobách největší slávy účastnilo i sto tisíc lidí ročně, vznikla už v 18. století. Původní svatostánek tu ovšem budeš hledat marně. Komunisté ho v roce 1973 srovnali se zemí. Od základů nově postavený poutní areál v letech 1993–1995 tak patří mezi **vzácné příklady** moderní církevní architektury.

Prastarou alejí s osmi barokními kaplemi vystoupáš příkrým svahem ke klášteru Hora Matky Boží u Králík. **Genius loci a výhledy** barokního kláštera jsou dechberoucí. Prohlídkový okruh tě zavede do stínu barokních ambitů, krypty, i k unikátní kapli Svatých schodů. Její interiér je obložen **slavným carrarským mramorem**, z něhož tesal sochy slavný Donatello i Michelangelo.

K významným poutním místům patří i Cvilín na druhé straně jesenických hor. Výrazná dvouvěžový kostel Povýšení svatého

Kříže a Panny Marie Sedmibolestné tvoří s nedalekou Lichtenštejnovou rozhlednou **dominantu Krnova**. Už 400 let se do svatostánku scházejí poutníci z Česka i Polska. Vydáš-li se na Cvilín po historické poutní cestě z města, **zdoľáš 222 schodů**.

Malebné dřevěné kostelíky

Um mistrů tesařů, kteří mnohdy nepoužili jediný hřebík, je obdivuhodný. **Pozdně renesanční roubené kostelíky** objevíš v Žárově a Maršíkově. V 18. století byl vybudován dřevěný **kostelík v Klepáčově a kaple v Podlesí** pod Pradědem. Atypická osmiboká dřevěná kaplička se zvonicovitou střechou **krásí už téměř tři sta let** Karlovu Studánku. V malé osadě Vidly pak objevíš kouzelnou dřevěnou kapličku z 20. let minulého století, která nezapře soudobé umělecké trendy – **kubismus a art deco**.

Malované klenoty středověku i baroka

Do **TOP 10 středověkých fresek** Česka patří ty z kostela v malinké Hrozové u Slezských Rudoltic. Vesnický kostelík je vyzdoben pozdně románskými freskami unikátních rozměrů, datovaných do konce 13. století. **Malované skvosty z 13. až 15. století** ukrývá rovněž sakristie kostela sv. Benedikta v Krnově. Fresky znázorňující mimo jiné výjevy ze života patrona kostela nemají v českém Slezsku obdoby.

Teprve v červnu 2024 byl veřejnosti zpřístupněn nenápadný hřbitovní kostel sv. Kříže v Javorníku. Jeho interiér ukrývá **famózní freskovou výzdobu**, která vznikala ve 14. až 16. století. Tak jak se kunsthistorici teteli bláhem nad jejím rozsahem a výjimečnými motivy, tak i ty budeš s úžasem nasávat atmosféru, kterou nikde jinde nezažiješ.

Za **perlu severomoravského baroka** je považována kaple v Lipkách. Elipsovitá stavba je vyzdobena úžasnou výzdobou barokních mistrů F. Nabotha a J. K. Handkeho. Úchvatnou podívanou nabízí i kostel kláštera minoritů v Krnově. Ten je doslova **od podlahy až po strop dekorován** rokokovými freskami Josefa Sterna, mimo jiné autora výzdoby kroměřížského zámku.

Církevní perličky Sudet

Při cestě do Rychlebských hor už tě z dálky vítá silueta kostelíku na kopci nad Žulovou. Z Boží hory, ke které vede křížová cesta, jsou **překrásné výhledy do kraje**. Mezi **rychlebské rarity** patří žulovský kostel sv. Josefa. Jeho zvonice vystupuje z věže středověkého hradu. Významným poutním místem byla i Travná u polských hranic. Dnes tam proto narazíš na jednu z **perliček jesenických hor**. Maličké osadě vévodí farní kostel, jehož autorem je **architekt vídeňské radnice** a jeden z nejvýznamnějších tvůrců 19. století Friedrich von Schmidt.

Až **neskutečnou atmosférou tě očaruje** kaple sv. Anny v Horním Údolí. Svatostánek s prosklenou střechou stojí v krajině prokutané zlatokopy a horníky, přímo na trase Údolské hornické stezky. V Horním Údolí nejde přehlédnout ani impozantní kamenný kostel sv. Jana Křtitele, odkazující k rozkvětu místa v dobách minulých.

A pokud se budeš po Jeseníkách toulat v horkých srpnových dnech, **nevynechej Pekařovskou pouť**. Součástí oslav svátku Nanebevzetí Panny Ma-

rie se vesnička u Velkých Losin vždy rozezvučí tóny **potulných flašinetářů**.

Poutní místo v srdci hor

Vřesová studánka na jižním úbočí Červené hory na turistické trase mezi Červenohorským sedlem a Šerákem není jen jedním **z nejpůvabnějších míst celých Jeseníků**. Zároveň se pyšní titulem **nejvýše položeného poutního místa** Moravy a Slezska. V letech minulých stávala v nadmořské výšce 1288 metrů poutní kaple i útulna s hostincem. Vřesová studánka byla tak oblíbená, že si u ní své „ano“ třeba v roce 1933 řeklo třicet snoubenců. A pan farář k ní často zajížděl se svou aerovkou. Dnes pod širým nebem, vedle dochovaného kříže ze zničené poutní kaple, stojí **kamenný oltář** z dílny akademického sochaře a horala milujícího Jeseníky Otmara Olivy.

Před osudným vysídlením roku 1946 se mnozí se svým krajem a domovem přišli rozloučit i k Vřesové studánce. Odpoledne po mši do kostelíka uhořel blesk. Vyhořel. Láska k Jeseníkům ovšem zůstala. A tak menší repliku kapličky z Vřesové studánky najdeš na krásném místě u lesa nedaleko městečka Weilersbach v Bavorsku.

Anděláríum pod širým nebem

Okřídlení, božští, mystičtí, i ti téměř abstraktní a futurističtí **andělé jako strážci krajiny** stojí na louce u barokního kostelíku v Rejcharticích. Ve více s necelými dvěma stovkami obyvatel můžeš pocítit stejný **umělecký zážitek** jako při návštěvě kterékoli prestižní umělecké galerie, totožnou duchovní silou jako při návštěvě jakéhokoliv chrámu. **Vlastně možná ještě silnější!** K návštěvě si můžeš vybrat kteroukoli roční i denní dobu, rozbřesk, romantický západ i jasnou noc

plnou hvězd. A to bez příplatku, kdykoli, gratis.

Přestupní stanice do nebe

Do církevních dějin se nesmazatelně zapsal roku 1950. V tzv. akci K a akci Ř byly **uvězněny tisíce řeholníků a řeholnic** v internačních táborech. Vězením se tak staly i kláštery v Králíkách a Bílé Vodě. **Osudy uvězněných mnichů** na Hoře Matky Boží mapuje Památník obětí internace v Králíkách.

Na **tisíc jeptišek** ze čtrnácti řádů a kongregací se vystřídalo **ve vyhnanství v Bílé Vodě**. Domu pro nejstarší sestry přezdívaly „přestupní stanice do nebe“, na tamním hřbitově je pochováno na 750 řeholnic z nejrůznějších řádů. V Bílé Vodě můžeš navštívit **tematické muzeum**, nebo s hravou apkou Skryté příběhy vyraz přímo do terénu. Tato **mobilní hra** ti osudy jeptišek představí zábavnou formou na pětilometrové trase v okolí Bílé Vody. Historie věznění jeptišek ožívá v románu Bílá Voda od Kateřiny Tučkové a v jeho divadelní adaptaci na prknech Národního divadla.

Nejpůvabnější křížové cesty jesenických hor

Sudetská křížová cesta v Bílé Vodě, křížová cesta v Travné, křížová cesta Rochus u Zlatých Hor, dvě křížové cesty na Maria Hilf u Zlatých hor, lesní křížová cesta v Bohušově, křížová cesta Andělská Hora, křížová cesta z Šanova na Křížový vrch, křížová cesta v Rudě u Rýmařova, křížová cesta na Uhlířský vrch u Bruntálu.

Muzea, muzejka a muzejíčka...

Co si budem. Muzejní a galerijní expozice nejsou zrovna stěžejním cílem návštěvy našich hor. Muzea lokálního charakteru nám většinou přijdou vhod, když se venku čertí žení. Teď ale dávej pozor! Tyto dovolenkové „plány bé“ ukrývají řadu skvostných unikátů & nezvyklých raritek. Někdy jsou jedinečné už samy o sobě. Mrkej...

Rovnou při startu si tipni, kolik je po těch našich jesenických horách muzeí a muzejíček rozeseťo. Představ si, že jich je neuvěřitelných více než čtyřicet! Vedle klasických vlastivědných institucí do tohoto součtu zahrnujeme i zajímavá větší či menší soukromá muzejka. Ale pěkně popořádku.

Poklady ze sbírek

Až budeš procházet mezi muzejními exponáty, věnuj pozornost následujícím skvostům. V šumperském muzeu uchovávají čtyři sta let starou, **dokonale vyřezávanou křtitelnici** z kostelíka v Maršákově. Dvoumetrová polychromovaná nádoba je úchvatným dílem starých řezbářů. Řezbařina byla skutečným fenoménem Králicka. **Betlémy** v králickém stylu **patří mezi skutečné skvosty** a k vidění jsou v městském muzeu **v Králikách**. Muzeum v Zábřehu se pyšní **impozantní kolekcí grafických listů** Václava Hollara, jednoho z největších rytců a kreslířů 17. století. Po Hollarově, sbírce v Národní galerii v Praze, je druhou nejpočetnější kolekcí v Česku.

Interaktivní & Smart

Ve starém paláci bruntálského zámku **dostaneš do ruky tablet** a prostřednictvím virtuální a augmentované reality se ponoříš do bruntálských hvozdů. V bezpečí muzea se díky rozšířené realitě

seznámíš se zvířaty typickými pro jesenickou přírodu, na lesní stezce se **tváří v tvář potkáš s jelenem**, vydrou nebo zajícem. **Budeš přímo u toho**, jak vzniká les, jak roste, jak o něj musíme pečovat. Věř, že zážitek si odneseš veliký.

V Jeseníku multimediální expozice Spirála času Země odkrývá nejen vznik a vývoj planety, ale i konkrétně geomorfologické formování Jesenicka. Nechybí **hry, kvízy a badatelský koutek**. Od října 2025 tě v Jeseníku do tajů živé jesenické přírody vtáhne **zbrusu nová interaktivní expozice**. Budeš moct vlézt do temné štol, prozkoumat strom zevnitř nebo pozorovat mraveniště, v němž to bude žít. Expozice Živá příroda Jesenicka prostě bude bavit.

Fantazijní svět syrového umění

Když vstoupíš do nenápadného domku v Mlýnské ulici v Rýmařově, ocitneš se **v imaginárním barevném světě** plném pohádkových motivů. Vytvořila ho Marie Kodovská, dělnice textilní továrny, jejíž dům je dnes galerií nesoucí její jméno. Umělecká tvorba pro Kodovskou byla únikem z těžkého života, nevydařeného manželství. Od dětství psala básně, malovat začala až ve 52 letech. S **nebývalou intenzitou** tvořila temperami, emailem, akvarelem, kreslila perem i fixami, nejčastěji na papír a sololit. Tvořila

Galerie Králického Sněžníku, Rychlebských hor, Jeseníků a jejich podhůří:

Galerie současného umění
Jeseník, Galerie Jiřího
Jílka Šumperk, Galerie
Marie Kodovské Rýmařov,
Pradědova galerie Jiřkov,
Kaplička Zálesí u Javorníku

koláže, malovala na nábytek, krášlila prostor své zahrady. Psala, malovala a kreslila do posledních chvil svého života. Dnes patří k **nejvýznamnějším představitelkám českého art brutu** a její dům v Rýmařově k **nejbarevnějším a nejpohádkovějším** v Jeseníkách.

Podle gusta...

Fokus jejich zájmu je více než pestrý. Svěbytné **pivní kultuře** se věnuje Pivovarnické muzeum v Hanušovicích, **historii dopravních staveb** Muzeum silnic ve Víkřovicích, stejné téma je nosné i v novém minimuzeu Kleinovy železárny v Sobotíně. Už přímo motocyklovým veteránům se věnuje stejnojmenné muzeum v České Vsi. V Ostružné se chlubí **vskutku rozsáhlou**

sbírkou hudebních nástrojů, v Rapotíně vzdávají hold tamní **tradiční sklářství**. V Bílé Vodě a Králikách můžeš navštívit expozice věnující se **pohnutému osudu** řeholníků řeholnic v dobách komunistického režimu. V kontextu rozsahu vojenského opevnění první republiky u nás navštívíš **rovnu čtyři vojenská muzea**, a to v Králikách, České Vsi a dokonce dvě ve Starém Městě pod Sněžníkem.

Muzea přes hranici

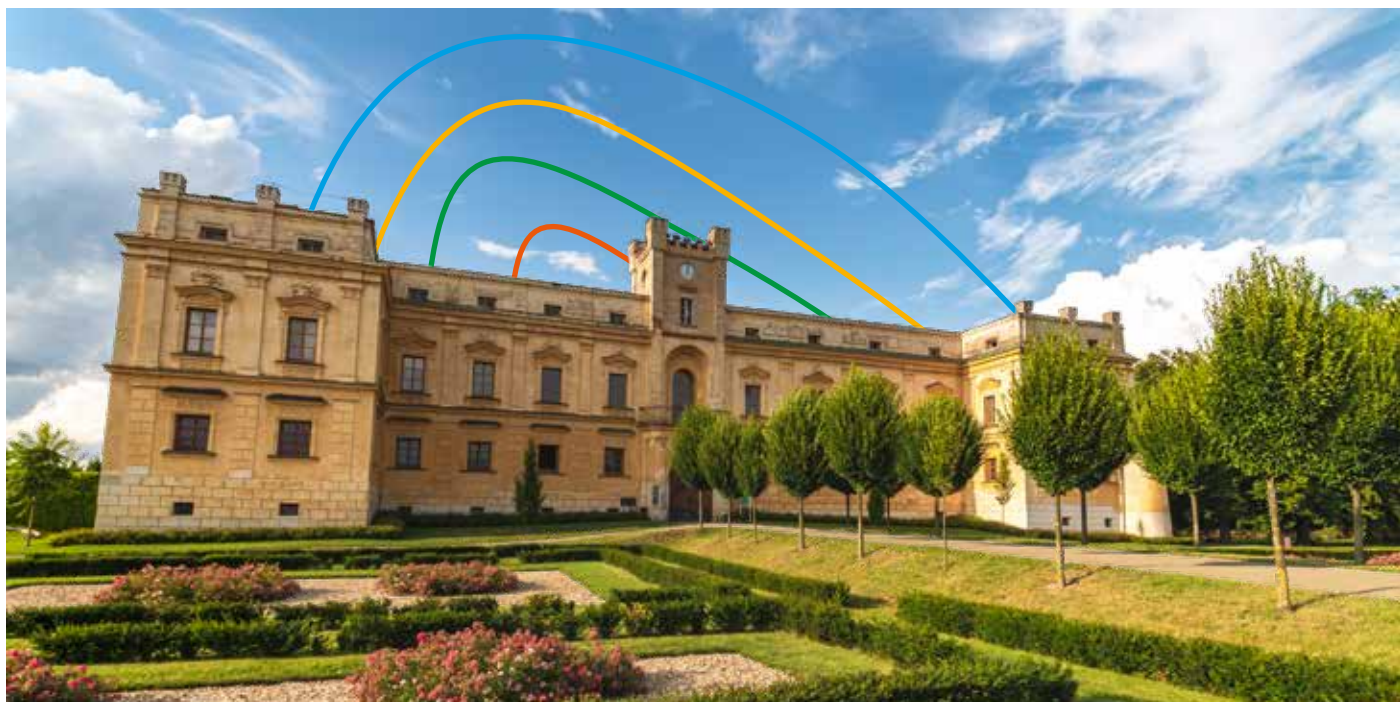
A jelikož Králický Sněžník a Rychleby jsou horami pohraničními, v tomto výčtu máme zahrnuty i ty na druhé straně hranice. Znáš ku příkladu Muzeum Země v Klentně na úpatí Králického Sněžníku? Tamní **největší chloubou** je expozice zkamenělin. **Zkamenělá hnízda s dinosaury vejci**, otisky stop, zkamenělé dinosaury zuby či největší zkameněliny mořských měkkýšů. Nebo víš, že stejně tak jako u nás ve Zlatohorské vrchovině se dobývalo **zlato** v Rychlebských horách? Ve Zlote Stoku na polské straně hor, nedaleko Bílé Vody, tak můžeš navštívit středověkou hornickou osadu.

Pračky, vidle & muzeum? Ano!

Své Poznej hory, které skrývají tisíce příběhů mezi jesenickými muzei mají rozhodně i ta vzniklá ze sběratelské vášně, ryziho entuziasmu i vtipu. Uprostřed jesenických kopců se totiž můžeš také ocitnout uprostřed Afriky. Ano, i **africké muzeum** tu máme, konkrétně v Jelení u Holčovic. V Žulové je **kamenické muzeum**, ve Vraclávku u Hošťálkov funguje **muzeum praček**, v Městě Albrechticích **muzeum kočárků** a v Lichnově raritní **muzeum vidlí**. To by v tom byl čert (už zase), aby ti nějaká ta expozice nepadla do oka.

Muzea Králického Sněžníku, Rychlebských hor, Jeseníků a jejich podhůří:

Městské muzeum Králiky
Východočeský památník
celnictví Králiky, Vojenské
muzeum Králiky, Památník
obětí internace Králiky,
Vojenské muzeum Staré
Město, Muzeum vojenské
historie a Staroměstska,
Vlastivědné muzeum
v Šumperku, Muzeum
silnic Víkřovice, Muzeum
rapotínské sklárny, Muzeum
Zábřeh, Pivovarské
muzeum Hanušovice,
Expozice hudebních
nástrojů Ostružná, Muzeum
Slezského Semmeringu
Horní Lipová, Muzeum
Johanna Schrotha Lipová-
lázně, Muzeum Vincenze
Priessnitz, Vlastivědné
muzeum Jesenicka,
Městské muzeum Javorník,
Minimuzeum Márnice Zálesí
u Javorníka, Muzeum
minerálů Stronie Śląskie,
Muzeum Země Klentno,
Skanzen Gottwaldowka,
Venkovní muzeum skal
a minerálů Kąty Bystrzycki,
Středověký technický
park Zloty Stok, Muzeum
Bílá Voda, Minimuzeum
obce Zálesí, Kamenické
muzeum Žulová, Městské
muzeum Vidnava, Skanzen
Zlatorudné mlýny, Městské
muzeum Zlaté Hory, Válečné
muzeum Česká Ves, Muzeum
motocyklových veteránů
Česká Ves, Osoblažské
muzeum, Muzeum kočárků
město Albrechtice, Městské
muzeum Krnov, Muzeum
v Bruntále, Muzeum Kosárna,
Městské muzeum Rýmařov,
Muzeum Hornoměstské
podzemí, Muzeum Kleinovy
železárny Sobotín, Muzeum
papíru Velké Losiny, Muzeum
vidlí Lichnov, Muzeum
praček Hošťálkovy –
Vraclávek, Africké muzeum
Holčovice- Jelení

Život na zámku pod jesenickými hřebeny

Tisíce malými sgrafity zdobené fasády, působivé arkády, desítky komnat vybavené luxusním nábytkem nebo třeba složitý systém vytápění starých šlechtických sídel v nás dnes vzbuzují obdiv i údiv. Hodny pozornosti jsou ovšem i mnohé z životních osudů pánů, jimž zámky byly domovem a za jejichž zdmi se tvořily jejich životní příběhy. Nech si vyprávět alespoň některé z nich.

Pod hřebeny Jeseníků, Rychleba a Králického Sněžníku je rozeseto na dvacet hradů a zřícenin a téměř stejný počet zámeckých budov. Hrady patřily hrdým rytířům chránícím kupecké stezky, ale i lapkům a loupeživým rytířům. Na zdejších zámcích, daleko od velkých tepajících center, žily své každodenní radosti a starosti věru výjimečné osobnosti své doby. Byli to hybatelé tehdejší společnosti, skutečné superstars, jimž zdejší hory byly domovem a mnohdy i velkou láskou.

Nejvlivnější muž rudolfinského dvora

Ve zdech zámku Janovice u Rýmařova jsou vepsány věru zajímavé příběhy, třeba ten

z přelomu 16. a 17. století: Původní janovickou tvrz přestavěla na renesanční zámček a zvolila si za svůj domov velmi výrazná persona tehdejší doby – Ferdinand **Hofmann z Grünbūchlu** (1540–1607). Na dvoře Rudolfa II. Ferdinand zastával několik nejvyšších dvorských funkcí, které ho katapultovaly do pozice **nejvlivnějšího státníka rudolfinského dvora** a znalce ekonomiky habsburských zemí. Byl humanitní vzdělanec, mecenáš a bibliofil. Znal se se slavným Archimboldem, Tychonem Brahem, přátelil se s **Keplerem**. Když se po dvou desetiletích musel roku 1600 z náboženských a politických důvodů stáhnout do ústraní, naplno se soustředil na Janovice. Ferdinandovo panství patřilo **k nejmodernějším ob-**

lastem Moravy. Jeho zámek – knihevna obsahovala díla psaná latinsky, česky, německy, ale i hebrejsky a arabsky a právem patřila k **nejhodnotnějším a nejbohatším** soukromým knihovnám v zemi.

Smutný osud hraběnky z Losin

Zámek ve Velkých Losinách je jedním z **nejreprezentativnějších příkladů** šlechtických sídel vznikajících na Moravě podle záalpských pozdně renesančních vzorů. S jeho sgrafitovou výzdobou ho znala i **Alžběta Juliana ze Žerotína** (1632–1670). Dvaadvacetiletá hraběnka se na žerotínské panství přivdala v roce 1654. Věř, že takový život, být na zámku, jí **nejde rozhodně závidět**. Se svým manželem

Přemyslavem III. měla nejméně sedm dětí. Na přelomu roku 1661 a 1662 jim ovšem **během jednoho měsíce** zemřel pětiletý Václav Felix, dvouletý Přemek Oto a půlroční František Karel. Později jí zemřely ještě dvě půlroční dcerky, Marie Angelika a Marie Josefa. Dodnes je na zámku k vidění **pozoruhodný soubor** jejich posmrtných portrétů. Alžběta Juliana zemřela v pouhých osmatřiceti letech. Dospělosti se dožili synové Maxmilián František a Jan Jáchym. Chlapci za tři roky osiřeli zcela a byli dáni do výchovy tetě Angelině Sybile. Je ti její jméno povědomé? Právě za její správy se velkolosinské panství stalo dějištěm **brutálních čarodějnických procesů**.

Uměnímilovný hrabě ze Slezska

Poklidné Slezské Rudoltice v nejvýchodnějším cípu Zlatohorské vrchoviny před třemi staletími **doslova zářily**. Tehdy byl zdejší zámek **neodmyslitelným a pozoruhodným středobodem** kulturního života Slezska. V přilehlém parku inspirovaném trendy zahradního umění z Anglie bylo rozmístěno na tisíce objektů: čínské chrámy, pagody, gotické zříceniny. Na zámku působilo divadlo, opera, balet, zámecká kapela. Konaly se zde **proslulé slavnosti**, koncerty a ohňostroje. „**Slezské Versailles**“, jak se mu přezdívalo, bylo díky hraběti **Albertu Hodicovi** (1706–1778) úchvatným centrem umění. Rudoltického mecenáše umění, **milovníka ohňostrojů**, krásných žen a **nespoutaného baviče** navštěvovala evropská šlechta včetně **pruského krále Bedřicha II.**

Barokní superstar z Javorníku

Na skalnatém ostrohu nad slezským Javorníkem se tyčí národní kulturní památka, **zámek Jánský vrch**. V 18. století zde žila **skutečná superstar** barokního hudebního nebe **Karel Ditters z Dittersdorfu** (1739–1799). Jeho opera Lékař a lékárník měla na evropských scénách více repríz než Mozartova **Figarova svatba**. Při návštěvě zámku navštívíš mimo jiné právě hudební sál,

kterým zněly slavné tóny. Prohlédnout si také můžeš hospodářské zázemí zámku, které se na památkových objektech většinou nedochovalo. A pozor, podívat se můžeš **i na zámec-kou půdu** a do věže.

Milovaný kraj nizozemské princezny

Horské hřbety Králického Sněžníku a Rychleb si oblíbila nizozemská **princezna Marianna Oranžská** (1810–1883). Dcera nizozemského krále Viléma I. ve zdejších kraji dlouhodobě pobývala, a to na pozadí **skandálních okolností**, které hýbaly celou tehdejší Evropou. Působivá, citlivá a **emancipovaná princezna** se totiž chtěla rozvést se svým bratrancem, pruským princem Albrechtem. Její vůli nevyhověl pruský ani nizozemský soud. Od okamžiku, kdy se jí narodil nemanželský syn, měla vstup na území Pruska **prakticky zakázaný** a kontakt s dětmi, později vnoučaty, omezený. Také proto si za svůj domov vybrala Bílou Vodu u pruských hranic. Dnes tam na zámku sídlí psychiatrická nemocnice nesoucí její jméno. V nedalekém Zloteém Stoku vystavěla vápenku, sirotčinec a faru. Budeš-li se toulat Marianniným milovaným krajem, rozhodně nevynechej návštěvu její **úchvatné letní residence** v Kamenci (Kamieniec Ząbkowicki).

V oblasti Králického Sněžníku, Rychlebských hor, Jeseníků a jejich podhůří můžeš navštívit tyto zámky: Bruntál, Dívčí Hrad u Osoblahy, Janovice u Rýmařova, Jánský Vrch, Kolštejn, Linhartovy, Skalička, Slezské Rudoltice, Velké Losiny

Pohádkové domky & slavné vily

Tady žili. V malebných dřevěnicích v horských osadách, pokojících měšťanských domů i vzdušných interiérech velkolepých vil. Z domků a domů jesenických obyvatel na tebe dýchne atmosféra venkova i styl metropole.

Říká se, koho Bůh miluje, tomu dovolí žít v Jeseníkách. Pojď, ukážeme ti, kde a jak jeseničtí bydleli. Možná budeš hledět s otevřenou pusou. Vedle malebných horských a podhorských chalup tě u nás okouzlí secesní krásky, dokonalé příklady moderny i ikony bydlení minulého století.

Pohádková horská a podhorská stavení

K pohádkovému obrazu české krajiny rozhodně patří tradiční lidová architektura. Chceš-li se vrátit v čase do dob, kdy **malebné** dřevěnice sloužily k trvalému bydlení, vydej se na Rejvíz, Horního a Dolního Údolí nebo do nedalekých Holčovic. **Jedinečnou ukázkou** lidové architektury Slezska je Kosárna v Karlovicích u Vrba pod Pradědem. Bývalý hamr, v němž byly vyráběny kosity, srpy, dráty a jiné zemědělské náčiní, právem požívá nejvyššího stupně památkové ochrany.

Po stopách Malé Vídne

Šarm habsburské metropole získal Šumperk v půli 19. století díky zdejšímu vlivnému podnikateli a textilního byznysu. Nejedna z nich oslovil vídeňské architekty, kteří do města přenesli architekturu **inspirovanou italskou renesancí** či francouzským **barokem**. Dnes tě po stopách Malé Vídne provede stejnojmenná stezka i audioprůvodce.

Další městské památkové zóny: Javorník, Vidnava, Zlaté Hory, Branná, Štítý, Bruntál, Rýmařov, Králíky

Další vesnické památkové zóny: Dlouhomilov, Jakubovice, Palonín, Malá Morávka, Karlova Studánka, Petrovice u Janova, Piskořov, Stará Ves – Žďárský Potok

Krásky secese

Přelomu 19. a 20. století se také říká „Belle Époque“, „krásné časy“. Přesně taková atmosféra na tebe dýchne v Račím údolí, když spatříš **barvami a ornamenty zdobenou** Tančírnu. **Čistota anglické secese** je na první pohled znát u vily Erwina Weisse v Jeseníku. Naprosto novátorské řešení rodinného bydlení podle myšlenek anglického **hnutí Arts and Crafts** bylo tak dokonalé, že jesenická vila byla považována za nejlepší dobovou realizaci anglické rodinné vily v monarchii. A škoda, že už neexistuje půvabné secesní sídlo rodiny Primavesi v Loučné nad Desnou. Bylo by **skutečným klenotem**, vždyť v něm svůj rukopis uplatnil slavný Josef Hoffmann. Právě sem zajížděl i **Gustav Klimt**.

Moderna na konci světa

Excelentní architekt a designér Hoffmann do detailu navrhl rovněž vily a dělnické domky pro rodinu Grohmannů ve Vrbně pod Pradědem. Dovedeš si představit, kdyby tyto budovy zůstaly ve své **původní podobě dodnes**? Byly by skvostem **par excellence**! Skvostem slavným jako Tu-

gendhat nebo vily Adolfa Loose. Podobný talent měl Adolf Bauer z Krnova. Spoluzakladatel Vídeňské secese mimo jiné navrhl moderní letní vilu Hanne Larischové na Ježníku, připomínající **severoamerickou** architekturu.

Okál a šumperák: architektonické ikony z hor

Architektonickými **klenoty nejsou**, ikonami levného a rodinného bydlení ovšem rozhodně. Typizované montované domy se vžitým označením „okál“ se vyráběly v Rýmařově. **Obdivovaný i zatracovaný** „šumperák“ navrhl šumperský projektant Josef Vaněk v roce 1966. Vůbec první „šumperáci“ stojí v sousedním Rapotíně, po Česku je jich stále na čtyři tisíce.

Jedu domů po trati Jedu přes kopce

Za okny padá sníh budou Vánoce

Hit Půlnoční napsal Jeseničák Jaromír Švejdík. Takže až pojedíš vlakem do Jeseníku, od Branné se před tebou budou otvírat panoramata se siluetou Šeráku či Obřích skal a budeš z trati shlížet do údolí Staříče se zelenavými dřevěnicemi v Horní Lipové, vzpomeň na slova balady, která má kořeny právě tady.

Cestou Jeseníky

Slezský Semmering

Klikatí se mezi rychlebskými a jesenickými kopci, **horská údolí překonává** kamennými viadukty, zdolává **největší stoupání** v zemi. Právě proto se železniční trati z Hanušovic do Jeseníku přezdívá Slezský Semmering. Tak neváhej a nasedni na vlak do Jeseníku. U Branné přejedeš úctyhodné stoupání 31 promile, na Ramzové budeš vůbec nejvýše na trati. Otevrou se před tebou **horská panoramata** se siluetou Šeráku či Obřích skal, z trati budeš shlížet do údolí Staříče se zelenavými dřevěnicemi v Horní Lipové. Na nádraží v Branné nezapomeň na prohlídku **jediné funkční železniční vodárny** v Česku. Malou expozici věnovanou Slezskému Semmeringu ukrývá nádraží v Horní Lipové. Jedině tam si jízdenku označíš postaru – kleštěmi.

Páni silnic a železnic z Loučné

Začínali jako rybníkáři, pak stavěli silnice a železnice. Stali se **průkopníky průmyslové revoluce** ve střední Evropě a váženými podnikateli, kteří získali šlechtický titul. Řeč je o bratřech Kleinových z Loučné nad Desnou. Představ si, že se Kleinové podíleli na výstavbě téměř **jedné třetiny všech železničních tratí** Rakouska-Uherska. Byli u vý-

stavby Semmeringu, vůbec první horské železniční dráhy světa, která patří mezi památku UNESCO. Vystavěli nádraží v Brně, Masarykovo v Praze, železnici spojili Vídeň s Malopolskem, Prahu s Moravou. **Na 3500 km** tratí využívali mimo jiné materiál z vlastních železáren v Sobotíně a Štěpánově u Olomouce. Bratřím Kleinům je věnována expozice v Muzeu silnic v nedalekých Víkřovicích. V Sobotíně navštív minimuzeum Kleinovy železářny přímo v prostorách slavného kleinovského podniku.

Kouzlo Osoblažské úzkokolejky

Podnikni výlet **do dob romantických motoráčků** či **parních vlaků** s otevřenými dřevěnými vagóny! Svez se po **nejklikatější úzkokolejné dráze** krajinou svérázného a **okouzlujícího** Osoblažska. Její koleje se v rovinatém terénu klikatí **neuvěřitelnou** stovkou oblouků. Stanice Osoblaha a Třemešná jsou spojeny dvacetikilometrovou trasou, ačkoliv ve skutečnosti jsou od sebe vzdáleny pouhých třináct kilometrů. Když budeš pozorně poslouchat průvodčího, jistě se dozvíš, jak tento **železniční husarský kousek** vznikl, nebo jestli v těchto končinách **stále žije** loupežník Hotzenplotz.

Kleinové vybudovali i první silničku přes Červenohorské sedlo. Tři metry široká cesta spojující Šumpersko s Jesenickem byla hotová v roce 1846. V některých úsecích měla spád téměř 20 % a její stoupání zvládaly jen vozy s příprěží. Její trasa dodnes existuje – vede po ní žlutá turistická trasa.

Zažij opravdovou zimní dovolenou v Jeseníkách

Nejvýše položená střediska v Česku, místa s neodolatelným geniem loci, supermoderní technologie, all inclusive resorty, propojená údolí na jeden skipas. To jsou Jeseníky.

Podle dlouhodobých statistik na horách průměrně napadnou tři metry sněhu, což je desetkrát více než kdekoli v nížinách. Na hřebenech dokonce spadne průměrně i pět a půl metru. A Jeseníky rozhodně patří k těm nejpohádkovějším místům, kam se vydat za nejbohatší nadílkou přírodního sněhu v Česku.

Nejvýše položené v zemi & 100% přírodní

Ovčárna je **nejvýše položené lyžařské středisko** v Česku (1235–1445 m n. m.). Lyžování v těchto místech je opravdovou třešničkou na dortu. V mnohých aspektech nemůže konkurovat níže položeným a uměle zasněžovaným areálům, leží v nejprísňěji chráněném území našich hor. S budováním lyžařských svahů tu však měl patálie už německý lyžařský spolek z Opavy před sto lety. Ale přesto je Ovčárna nepřehlédnutelnou lyžařskou stálicí s pěti kilometry sjezdovek pro začátečníky i pokročilé na **100% přírodním sněhu** v jedné z nejkrásnějších lokalit v zemi.

Za nejdelšími sjezdovkami

Kolem vrcholu Štvanice v **areálu Kraličák** se obtáčí 2300 metrů dlouhá, modře značená trať. Parádně dlouhými svahy je doslova **nabušený skiareál Kouty**. Hřebenovku, 2450 metrů dlouhou, a Medvědí, 2150 metrů dlouhou, si rozhodně vychutnají pokročilejší lyžaři. Začátečníci a rodiny s dětmi naopak ocení Pohodovou – 3050 metrů dlouhou sjezdovku, která je druhou nejdelší na Moravě. Magickou hranici tří kilometrů, přesněji 3260 metrů, překonává **sjezdovka Šerák** ve skiareálu Ramzová. **Absolutně nejdelší** pista Jeseníků, Rychlebských hor a Králického Sněžníku se nachází v **resortu Dolní**

Morava. Od chaty Slaměnka k nástupišti lanovky měří úctyhodných 3700 metrů.

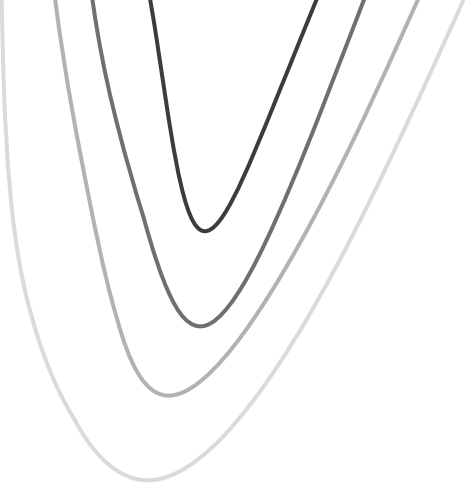
TOP 3 největší lyžařské resorty

Dokonalá úprava svahů, nejmodernější zasněžování a přeprava lyžařů, škála doplňkových služeb, a hlavně nejširší nabídka tratí vytváří z následujících jesenických údolí **největší resorty našich hor**. V **Karlově pod Pradědem** máš na jeden skipas k dispozici čtrnáct vzájemně propojených sjezdovek o celkové délce dvánácti kilometrů. Téměř stejně rozsáhlý je **areál Kouty nad Desnou**. Celková délka tamních jedenácti sjezdovek je 11,5 kilometru. Třetím, na sjezdovky

nejbohatším střediskem je **resort Dolní Morava** s 10 kilometry plně zasněžovaných tratí všech stupňů obtížnosti.

Svahy rychlého Oskara i Ondřeje Banka

Červenohorské sedlo po právu patří mezi nejstarší, **nejnavštěvovanější a nejoblíbenější** lyžařská centra v Jeseníkách. Vyrosl na nich český špičkový lyžař Bank a v dobách, kdy se v Paříži teprve zrodil Mezinárodní olympijský výbor a londýnský Tower Bridge či berlínský Říšský sněm byly zbrusu novými stavbami, se po tamních svazích proháněl slavný skiák a horal Oskar Gutwinski. Dnes čtyři více než kilometr dlouhé sjezdovky na svazích

Velkého Klínovce obsluhuje čtyřsedačková lanovka s bublinou, šest vleků a dětský pohyblivý koberec v lyžařské školce. Součástí centra je i **špičkový snowpark** na protilehlých jižních svazích. Díky své poloze je areál také **vynikajícím východiskem** zimních běžeckých cest, které se rozbíhají na obě strany Hrubého Jeseníku.

Největší večerní lyžování na Moravě

Na tamních svazích si zalyžuje každý bez ohledu na věk, schopnosti, zkušenosti nebo technické vybavení. Atraktivní profil svahů nabízí jedna černá a šest červených sjezdovek s certifikací FIS, pohodové rodinné poježdění pak šest moderních sjezdovek. Řeč je o jednom z nejnavštěvovanějších lyžařských center v Jeseníkách – **Karlově pod Pradědem**. Středisko se chlubí i unikátní délkou osvětlených sjezdovek. Šest z nich o celkové délce 5 300 metrů je osvětleno, čímž Karlov nabízí největší večerní lyžování na Moravě.

Dokonalé lyžování na dosah

Nejsou velkými resorty s nepřehlednou nabídkou služeb, přesto platí za vyhledávaná střediska. Chlubí se totiž svahy s dokonalým sklonem, ideální délkou, výkonnými technologiemi zasněžování a luxusní úpravou. V neposlední řadě v nich rozhodně nechybí pohodová atmosféra. Mezi taková střediska patří

Skipark Filipovice, areál Přemyslov, skiareál Proskil Branná nebo skiareálu Čerták v Horním Václavově.

Kunčice, Paprsek!

Na svah s těmi nejmenšími

Které jesenické svahy se tvým mládatům zaryjí do paměti, jako místa, na nichž se poprvé

pokusila sjet na lyžích z kopce dolů? Třeba to bude prarodinný **XPark Františkov, JONAS PARK v Ostružné**, sjezdovka Lázeňského vrchu v sousedství areálu Lázní Lipová, nebo **Ski-centrum Miroslav** na svazích kopce Sněhulák. Oblíbeným místem pro pohodové lyžování je také areál **U Pekina** v kouzelném Dolním Údolí, kousíček od Zlatých hor. Na celou tvou rodinu jsou připraveni také **v areálu Kareš v Loučné nad Desnou**, v jehož těsné blízkosti dokonce mají kluziště. V oblasti Králického Sněžníku prožiješ fajn rodinný den na svazích **Větrného vrchu** na Dolní Moravě. Jeho názvem se rozhodně nenechte odradit.

Od ryzích nadšenců pro ryzi nadšence

Díky neskutečné zarputilosti a velkému lyžařskému srdci jejich provozovatelů v Jeseníkách a jejich podhůří existují, v porovnání s velkými resorty, skutečně mikrolyžařské areály. Klobouk dolů, s jakým vybavením a zázemím pro své návštěvníky dokážou vykřesat skutečně dokonalý manšestr. Zkus někdy navštívit skiareál **Stará Ves** u Rýmařova, Brněnku **ve Vernířovicích**, Kristiána **v Sobotíně**, Oázu **v Loučné nad Desnou** nebo vleký na svazích pod Nadhlednou Háječek **ve Zborově**.

Fascinující scénérie zimních Jeseníků

Neváhej. Nech své každodenní starosti v údolí. Sbal se a vyraz na hory. Nasad' běžky a jed'. Slyšíš to тихо? Jen ty a svištivý zvuk skluznice. Vnímej tu krásu. Dýchej ten horský vzduch kolem. Jesenické běžecké stopy tě volají.

První, písemně doložená lyžařská túra v Jeseníkách se odehrála v neděli 5. února léta Páně 1893. Nadšený skiák se z Karlovy Studánky vydal přes Tetřeví boudu na Vysokou holi. Od té doby utekla nějaká ta neděle, a i podmínky pro náruživé lyžníky se rozhodně změnily. Opavský Viktor Pretzlik si jistě do sytosti užil panenské přírody i nedotčeného sněhu. Dnes jsou Jeseníky, Rychlebské hory a Králický Sněžník protkány tři sta kilometry pravidelně upravovaných tras. A byl by hřích je nevyzkoušet a nezažít podobný pohled na fascinující scénérie zasněžených Jeseníků, jaký se naskytl Viktorovi cirká před 130 lety.

Jesenická lyžařská magistrála

Pomyslnou páteří zimních Jeseníků je tzv. **Jesenická lyžařská magistrála** spojující východ jesenických hor se sousedními Rychlebskými horami a Králickým Sněžníkem. Náruživí vyznavači bílé stopy a zimní krajiny mohou její více než stokilometrovou délku díky výhodnému rozmístění horských chat zvládnout celou tzv. nálehko, jen s nejnějnějším denním občerstvením a oblečením. Ovšem výjimečné zážitky si můžete dopřát i v lyžařských okruzích, které hravě zvládnete jako jednodenní výlet.

Kolem obdivované elektrárny

Mezi **exkluzivní zimní výlety** v Jeseníkách patří bezpochyby návštěva přečerpávací vodní elektrárny Dlouhé Stráně. Pohled na její zamrzlou hladinu, která se nachází v nadmořské výšce 1348 metrů, a okouzující zasněžené hory kolem jsou slovy téměř nepopsatelné. Okruh kolem nádrže je upravován v délce 2,85 km. Vyjet k němu lze lanovkou ze Skiareálu Kouty, zdatnější se k němu dostanou po běžecké trase Medvědí hora, která začíná přímo u dolní stanice lanovky. Jedinečné výhledy po Pradědově zimní říši nabízí také 15kilometrový

okruh Mravenečník, který je se zmiňovanými trasami propojen u horní stanice lanovky.

Běžkařský ráj v okolí Paprsku

Nejoblíbenějším cílem lyžníků v celých Rychlebských horách je chata Paprsek, která leží na hlavní hřebenové trase vedoucí od Králického Sněžníku na Ramzovou. V zimě široko daleko **nenajdete lépe upravenou síť běžkařských okruhů**, z nichž některé zní opravdu pohádkově: Pralinka, Pohádka, Medvědí bouda. S nimi jsou spojeny výhledy k Šeráku, Králickému Sněžníku a samozřejmě do polské části Rychleb. Kromě dokonale upravované sítě běžeckých tratí, jejichž délka se pohybuje kolem 60 kilometrů, si na Paprsku rozhodně nenechte ujít tamní vyhlášené borůvkové knedlíky.

Na dohled Králickému Sněžníku

Údolí řeky Moravy a okolní **nádherná panoramata** máte jako na dlani z bílé stopy od chaty Slaměnka vedoucí do Dolní

Moravy. Tato část Jesenické lyžařské magistrály se vine vysoko nad údolím ve svazích králických tisícovek Slamníku, Podbělky a Sušiny a vychutnat si ji můžete i jako vydatný okruh s východiskem i cílem v Dolní Moravě.

Do stopy s dětmi

Poohlížíte se po trasách, kde můžete s potomky vyzkoušet jejich „běžkařské poprvé“, nebo dokonce svou houževnatost s dětským skisetem či nosítkem? Vyrazte na rovinaté okruhy **na Rejvíze** nebo pohádkový výlet k **Vřesové studánce** na jižním úbočí Červené hory. Příjemný zimní výlet s dětmi se nabízí i **z Nové Vsi u Dolní Moravice**. Od tamní rozhledny na konci vesnice jsou upravovány rovinaté okruhy až k Mravencovce, odkud můžete pokračovat ke Karlovu či k Alfrédce a Skřítku.

Stvořené pro ty nejmenší

Užij si ta nejbáječnější hřiště, vydej se na nenáročné výlety i první horská dobrodružství. Poznej ta nejpohádkovější jesenická místa i jejich kouzelné bytosti. Vyraz na jelení safari, za tygry i zvířaty Afriky. Zažij ty vzácné společné chvíle tady, v jesenických horách.

V jesenických horách tvé děti objeví lásku k přírodě. Zažijí první dobrodružství a nezapomenutelné chvíle. Budou dýchat ten nejčistší horský vzduch, budou vědět, jaké je brodit se potůčky, jak chutnají lesní borůvky i trpké brusinky. Právě tady poznají jedny z nejkrásnějších míst Česka, která si zamilují na celý život.

Naučné stezky s dětmi

Nenáročné stezky šité na míru dětem, s kvízy, pexesy, houpačkou nebo labyrintem? Tady jsou: I s těmi nejmenšími přáteli hravě zvládneš **Stamichmanovu stezku** na Dolní Moravě, **Pohádkovou stezku** v areálu Kraličák u Stříbrnic nebo trasy **kolem Priessnitzových léčebných lázní**. Ujít si nenech ani procházku po haťovém chodníku k **Velkému mechovému jezíru**, jehož rašeliniště vznikla

už před 7 tisíci lety. Pěšky, na kole nebo s kočárkem zvládneš 4,5kilometrový okruh **ekostezky ve Švagrově** u Vernířovic.

Miluješ-li horské túry, v Hrubém Jeseníku se s dětmi rozhodně vydej na **naučné stezky**, které vytvořil spolek Actaea. Okolí Pradědu tak poznáte **se skřítkem** od Petrových kamenů, **s Koprničkem** zase Jeseníky mezi Ramzovou a Červenohorským sedlem. Velkým kotlem provází malý skákající „hmyzák“ **chvostoskok** Jeseníkia filiformis.

Hledejte poklady & zachraňuj historické postavy

Nainstaluj si do mobilu apku Skryté příběhy. Z rodinného výletu se rázem stane **neobyčejné dobrodružství**. Tuto venkovní hru si můžeš zahrát

na téměř tři sta místech od Aše až po Beskydy. U nás v **horách se odehrává sedm** z nich. Jedna tě přenesení do barokního Javorníku, kde žila větší hudební hvězda než slavný Mozart, jiná tě zavede za jesenickým katem. Prozkoumáš zlatohorské podzemí, poznáš život renesančního Šumperka, budeš hledat jesenické skřítky, rychlebské zlato nebo dokonce zachraňovat jeptišky i hollywoodskou hvězdu.

Skvělým doplňkem výletů jsou taky **hledáčky s luštěním**, šifrováním a hádankami, které se jmenují Cestičkou. V Jeseníkách si je zahraješ na deseti místech. Kromě toho jsou v Janovicích u Rýmařova, Karlově Studánce, Malé Morávce, Vrbně pod Pradědem a Velkých Losinách **skryté poklady**. Rozšifruj tajná hesla a kód k otevření truhly. Pušť se do toho!

Za pohádkovými bytostmi i anděly

Novinkou roku 2025 je kouzelná naučná stezka **Vrcholky Jeseníků** u Schrothových léčebných lázní. Potkáš na ní jelena z Jeleního hřbetu, medvěda z medvědího vrchu, bájněho vozku s povozem a možná i samotného Praděda.

Bludička Tulinka, skřítek Kokeš či čaroděj Dobroděj na tebe čekají v **Čarovném lese v Šumperku**. Z příměstského

lesa se pak vydej **Andělskou stezkou** lemovanou velikými sochami andělů až do Andělárí v Rejcharticích. U tamního venkovského kostela objevíš Andělskou louku s tuctem těchto nebeských bytostí.

Stejnou úctu k řezbářskému řemeslu pocítíš v **Pradědové galerii u Halouzků** v Jiřkově u Rýmařova. Věř, že i děti budou nadšené pěti stovkami vyřezávaných plastik, mezi nimiž nechybí domácí i exotická zvířata. V zahradách galerie se děti vyřádí na houpačkách, prolézačkách či kolotočích.

Archimédem i zlatokopem

Na to šup se u nás v horách stanete i skutečnými středověkými zlatokopy. Rýžovací pánev vám s radostí půjčí **ve Zlatém dole** na polské straně Rychlebských hor. Provoz tamních vodou poháněných mlýnů možná dítě nadchne natolik, že budou chtít síle vody přijít na kloub osobně. V tom případě musíš rozhodně navštívit **Mamutikův vodní park**. Právě tam poznají Archimédovy zákony, tyrolský jez, ztracené kolo či jak funguje buchar. Dle libosti mohou na Dolní Moravě s proudem vody experimentovat v dřevěných korýtkách, stavidlech, vodních mlýnech a sudech.

Venušinky a Venušanci jsou bájní skřítky z Rychlebských hor. Více se o nich dozvíš v knize Pohádky a pověsti z Rychlebských hor od Karla Jedonka. Rychlebské pohádky můžeš vidět i v šumperském divadle. A znáš i příběh o šotkovi Ramzovi z Ramzové? Najdeš ho v knize Daniely Zbytovské Pohádky a malé hry nebo také v iVysílání České televize.

Jelení safari & ryzí exotika

Je to pecka. Fakt! Na teréňáku, nebo vlečce vjedeš do obory, kde žije cirká sto jelenů, laní a kolouchů. Kocháš se výhledy k Šeráku a zároveň ti pamlsky **jelen žere přímo z ruky**. Takové romantiky jsi součástí jedině v Dětrichově u Jeseníku. Na tamní **jelení safari** se budeš chtít vrátit. Nadšení s dětmi budeš sdílet i ze Zoo Fauna-parku v Horní Lipové. Tam vám **nad hlavami proletí** barevní arové, pořádnou zábavu si užijete s lemuří rodinkou nebo roztomilými surikatami. A **s re-spektem budeš zírat** na majestátné tygry, kteří se před lety ještě jako koťátka procházela na vodítku po vesnici.

Fakt boží je i návštěva farmy Ajmaraya v Dubovci (Dębowiec), na polské straně Zlatohorské vrchoviny. Cirká **třicet huňatých alpák** se tam těší na krmení oblíbenou mrkví. A počkej, až na tebe zamrkají svýma **čokoládovými kuka-dlama** a ty je polaskáš po jejich hebounké kšticí.

V údivu budeš i ze zoologických exponátů v malé osadě Jelení u Vrbna pod Pradědem. Nenápadná dvoupodlažní budova soukromého muzea schraňuje **neuvěřitelných cirká dva tisíce exponátů** hmyzu,

ptactva i velkých zvířat Evropy i Afriky. Lásku k černému kontinentu nezaprou **exponáty žirafy, nosorožce, zeber** či lvů. V přílehlém zooparku se na jesenických pastvinách pasou daňci, zubři i buvoli.

Z obrovského entuziasmu a lásky k přírodě vzniklo i **Království sov v Králíkách**. Environmentální centrum pečuje o téměř **ucelenou kolekci sov** celé Evropy, zážitkem je ovšem také setkání s jestřábem nebo **krkavcem Tondou**, který možná promluví, bude-li se mu chtít.

Za vodními hrátkami

S prťaty i těmi většími si užiješ pobyt ve Wellness centru v Bruntále. Mají tam **nejdelší tobogán v Jeseníkách**, venkovní divokou řeku a fakt velkorysý brouzdaliště s hračkami. Dozajista oceníš i slanou vodu ve všech bazénech. Na téměř stometrový tobogán láká **aquacentrum v Šumperku**. Čtyřicetimetrový **tobogán mají ve Velkých Losinách**, kde si můžete i v zimě užívat koupání v termální vodě pod širým nebem.

Za vodními hrátkami se s dětmi můžete vydat také do klasických krytých bazénů **v Zábřehu či Krnově**. Bez bázně tak můžete navštívit plavecký bazén s brouzdalištěm

v v aquacentru Slunce, které je součástí hotelu Slunce v Rýmařově, relaxační bazén v **hotelu Peras v Ludvíkově**, v hotýlku **U Pekina v Dolním Údolí**, či krytý bazén v **penzionu Rejvív na Rejvíze**. Na Zlatohorsku relaxační bazén s protiproudem najdeš v **hotelu Praděd přímo ve Zlatých Horách**, na Jesenícku v **hotelu Helios v Lipové-lázních**. Nejen pro hotelové hosty je k dispozici také bazén v atraktivně umístěném **hotelu Červenohorské sedlo** či v **hotelu Diana ve Velkých Losinách**. Nezapomeň si však před návštěvou hotelových wellness center jejich kapacitu ověřit.

Hřiště, která děti milují

Hřiště v Loučné nad Desnou milují všechny děti. I ty si tam budeš přát **být znovu dítětem**. Tamní **velký hrad** byl už jistě několikrát dobyt, **plachetnice** se stala kořistí mnoha pirátů, potůček osvěžením pro nejedny nožky. Nechybí prolézačky, houpačky a houpadla, skluzavky a skákací polštáře. Je to prostě ráj. Nezapomenutelná zábava tě čeká samozřejmě i na Dolní Moravě. Kromě vodního ráje tě tam čeká **veliké lesní království** s pohádkovými domečky na stromech a tarzanovskými chodníky, či **pískový svět**, kde se můžeš pustit do archeologických vykopávek nebo rýžování zlata.

Vezmi děti do prima herny

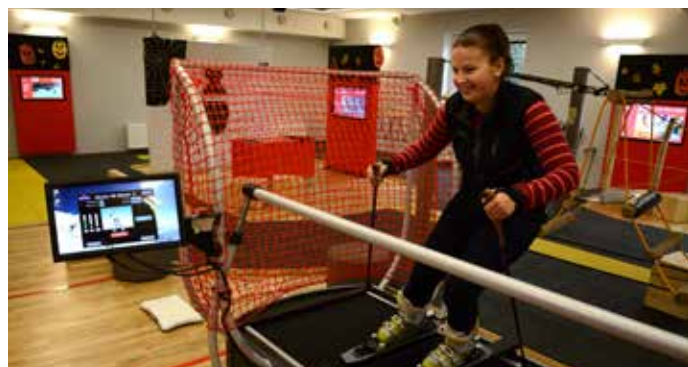
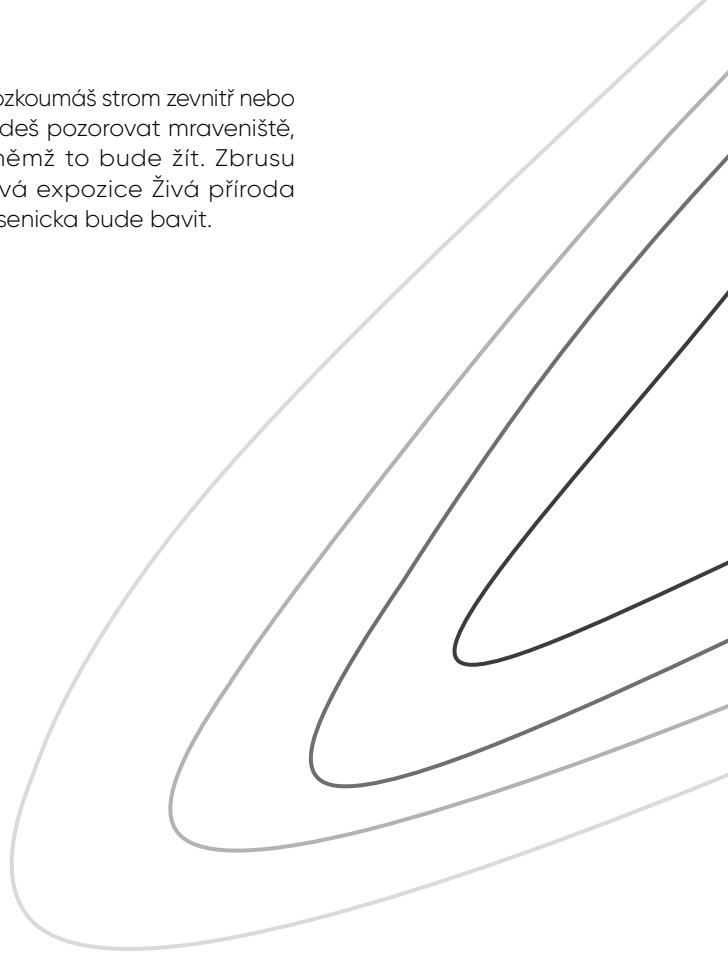
S dětmi, i těmi nejmenšími, rozhodně nevynechej Pradědovo muzeum v Bludově u Šumper-

ka. V mile zrekonstruovaném venkovském stavení je ukryto 600 m² **zábavního parku**. Velkorysý herní prostor v podobě **jesenické vesničky** doplňuje batolárna pro nejmenší a **sa-moobslužná kavárnička** pro mámy a táty. Tvé děti budou jistě nadšené i z boulderingové stěny, pískoviště se stopami zvířat či balónkového bazénku ve Sportovním zábavním centru **v Bělé pod Pradědem**.

Za poznáním & zábavou do muzea

Pravidelné interaktivní výstavy a dílničky pro všechny hravé návštěvníky pořádá **Muzejíčko v Šumperku**, které je součástí tamního muzea. V expozici bruntálského muzea Portál do lesa se **díky virtuální a rozšířené realitě** potkáš tváří v tvář s obyvateli jesenických hvozdů a pronikneš do tajů života lesa a stromů. V Jeseníku od října 2025 vlezeš do temné štol,

prozkoumáš strom zevnitř nebo budeš pozorovat mraveniště, v němž to bude žít. Zbrusu nová expozice Živá příroda Jesenicka bude bavit.

Tak pojed'. Už jsi skoro u nás.

Právě u nás si vychutnej trasy rozkvetlými loukami, pastvinami se stády dobytka, chlárkem lesních cest. Užij si u nás ty nejvymakanější klopenky, trasy po hřebenech i pohodové stezky kolem vody. Tak pojed'!

Jesenické hory jsou nezpochybnitelným centrem milovníků cyklistiky. Jsou protkány klasickými cyklostezkami i tematickými cyklookruhy všech obtížností. Cestou na Praděd potíš krev, zato u Slezské Harty se cítíš jak na rovinkách kolem Baťáku. Vyhlášené sjezdovky se proměňují v adrenalinové arény bikerů a magickou krajinu Rychleb proplétají světově proslulé singletreky.

Cyklookruhy pro děti i fajnšmekry

Vedle běžných cyklostezek, které znáš z ostatních koutů Česka, jsou v Jeseníkách značeny tzv. YesCyklo okruhy. Čím jsou jedinečné? Jsou vytvořeny jako výletní okruhy různých délek a obtížností. V nabídce objevíš trasy pro děti i cyklistické drtiče. Šestnáct okruhů se nachází kolem Jeseníku a Zlatých Hor.

Stejný počet se vine kouzelným údolím Desné a v okolí Šumperka. Dvanáct okruhů je vyznačeno na Hanušovicku a Staroměstsku.

Krajinou sopek a břidlice

Pod vrcholky nejmladších vulkánů Česka, v údolí, do něhož teče křišťálová voda z nejvyšších partií Jeseníků, se zrcadlí hladina přehrady Slezská Harta. Právě tady ti bude cyklistika balzámem na duši, tady můžeš vyvést na první cyklodovolenou nejmenší členy rodiny. V tichých zátokách budeš mjet čekající rybáře na úlovek, kolem proloupe replika slavné Kolumbovy plachetnice, v dáli spatříš jachty tiše křižující hladinu. Suma sumárum atmosféra a pohledy od „jesenického moře“ k oblým sopkám i k siluetě Pradědu v dáli tě dožajista okouzlí. A budeš-

-li potřebovat cestu zkrátit, i s kolem se nalodíš na elektrolod' Harta, nebo využiješ zdejší přívoz.

Nenáročné singletreky najdeš i kousíček za Šumperkem. Singletreky Tulinka mají jednu půlkilometrovou stoupající stezku a tři traily o celkové délce téměř kilometr.

*Jezdíš na elektrokole?
Po jesenických horách
máme rozmístěno šest
desítek dobíjecích stanic
na kola. Takže u nás
rozhodně zmáckneš objet
všechna kouzelná místa,
která toužíš navštívit.*

Na krev do kopců

K největším cyklistickým zážitkům, které pravidelně absolvují i budoucí hvězdy Vuelty či Tour, rozhodně patří výživné patnáctikilometrové stoupání k přečerpávací elektrárně Dlouhé stráně. Na ikonický Praděd vyjedeš v sedle horského kola i silničky. Je jen na tobě, zda zvolíš asfalt s vinoucím se proudem náruživých turistů, nebo poetičtější cestu kolem Švýcarský. V oblasti Králického Sněžníku tě chytne za srdce vyjížďka kolem tamních tisícovek Slamníku, Podbělky, Uhliska a Sušiny.

Dálková & Čarodějnická

Patříš mezi pravověrné cykloturisty, kteří na svém bicyklu

putují i se svými zavazadly? Pak věz, že Jeseníky protíná pomyslná páteř Moravy, Moravská stezka, spojující slezské Mikulovice s Lednicko-valtickým areálem na jihu. Jedinečnou jesenickou specialitou je tzv. Čarodějnická cyklotrasa. Na téměř 140 kilometrech od severu na jih protíná nejznámější místa čarodějnických procesů a tento neblahý fenomén připomíná také na 95km trase pokračující v polském příhraničí.

Singletreky pro srdcaře

Pomyslnou Mekku všech bikerů jsou Rychlebské stezky. Síť bikových trailů kolem Černé Vody je skutečně světovým unikátem. Upravené staré lovecké chodníky v hlubokých bukových lesích posetých bludnými balvany, skalkami a zatopenými

lomy, nabízí vyžití pro skutečné fajnšmekry. Zároveň některé z trailů jsou stvořené pro první biková dobrodružství. Třeba stezky kolem Smolného vrchu jsou ideální pro všechny mámy, táty a jejich ratolesti, které bavi jízda v terénu.

Lanovkou nahoru & na biku dolů

Opojení z adrenalinového sjezdu bez dřiny na stoupajících trailech? Jasně. K zážitku z jízdy z kopce dolů tě vyveze lanovka v jesenických bikeparcích. Mezi skutečnou bikeparkovou extratřídou evropských rozměrů patří Trail park Dolní Morava. Parádní lajny tě pořádně zabaví v Trail & Enduro parku Kraličák. Mezi nejdelší sjezdy u nás patří ty v bikeparku v Koutech nad Desnou. V jeho těsném sou-

sedství si nenech ujít ani bikepark Kareš. Není tak „profláklý“ ani rozsáhlý jako areál Kouty, rozhodně však za svým sou- sedem nezaostává. Dvanácti kilometry sjezdových tratí se chlubi Bikepark Kopřivná v Malé Morávce. Na bikerské pokla- dy láká také Express bikepark v sousedním Karlově pod Pra- dědem.

Bikeparky už dávno nejsou jen zábavným hřištěm nabaše- ných borců. Ve většině z nich jsou postaveny trasy na míru malým bikerkám a bikerům.

Bike region Králický Sněžník

Znáš tuhle novou bikovou destinaci? Bike region Krá- lický Sněžník je tvořen 51 trailů v pěti různých trail & enduro parcích. Všechny bike resor- ty propojuje cyklomagistrála, která umožňuje snadný přesun z jednoho parku do druhého a nabízí nádherné výhledy na okolní přírodu. Bike region propojuje Trail & Enduro park Kraličák, Singletrek Suchák a trailparky Dolní Morava, Bukovka a Czarna Góra.

*Cyklostezka Jeseníky–
Rychleby měří přes 150 km
a propojuje nejzajímavější
vyhlídky regionu.*

Jeseníky & adrenalin

Laser games & paintball

Puť se u nás do víru stopování protihráčů ve **dvou nabažených laser arénách**. Laser Arénu v Šumperku a Laser Game Dubnice mezi Bruntálem a Krnovem nabízejí špičkové herní vybavení a herní prostory. **Vzrušující paintballovou arénou** jsou lesy v resortu Kopřivná v Malé Morávce.

Jako ve formuli

Mimoúrovňové překřížení jako na skutečné závodní **trati v Suzuce**, klopenou zatáčku **jako v Indianapolis**, tunel **jako v Monte Carlu** – takové parametry má krytá motokárová dráha v Bruntále. Zvládneš více než třináct zatáček, technické i rychlé pasáže? Troufneš si na rychlost blížíci se 70 km/h?

Bobové dráhy & letní tubing

Bobová dráha U slona na Dolní Moravě slibuje 1,6 km sjezd, dráha v **resortu Czarna Góra** na polské straně Králického Sněžníku je dlouhá 950 metrů, cirká 800 metrů měří bobové dráhy **v Petřikově a Karlově pod Pradědem**. Dvě otočky o 360° **jako jediná v Česku** má bobovka **v areálu Kraličák** ve Stříbrnicích. **Bláznivou jízdu** na nafukovacích tubách ve speciální dráze nabízí Penzion Haltmar na Ramzové a Express Fun Aréna Karlov.

Vzrůšo horských minikár

Terénní buginy jsou pro tebe připraveny v resortu Kopřivná **v Malé Morávce** i v sousední **Express Fun Aréně Karlov**. Adrenalinovou jízdu na horských minikárách si užiješ **na**

Ramzové a v areálu Kareš v Koutech nad Desnou.

Do lanáče!

Vyhlášené lanové centrum máme v **Adrenalin Parku Jeseníky** v České Vsi u Jeseníku. Adrenalin na lanech pro děti i ostřílené nebojsy doplňuje věž s obří lanovkou, bungee trampolína, dvě klasické trampolíny nebo lukostřelba. Také **Adrenalin park Dolní Morava** je vskutku **výjimečným hřištěm** nad zemí. Na výběr tam máš pět na sobě nezávislých okruhů všech obtížností s celkem 80 vyšperkovanými překážkami. Na polské straně pohoří Králického Sněžníku je prý lanový park **resortu Czarna Góra** nejdelší svého druhu v Polsku. V **Karlově pod Pradědem** mají lanové centrum pro dospělé i děti od 3 let u hotelu Kamzík, od léta 2024 pak i zbrusu nový lanáč v tamní Fun Aréně Karlov.

V Jeseníkách najdeš desítky adrenalinových zážitků – od nejdelšího koloběžkového sjezdu v Česku na Dlouhých Stráních až po lanové parky s víc než 80 překážkami."

Jeseníky z nebe

Vyhlídkové lety pro veřejnost u nás v horách provozují vnitrostátní veřejná letiště v Šumperku a Krnově. I ty si tak můžeš **splnit sen o úchvatné podívané** na jesenické hory, malebné podhůří, hrady, zámky nebo na tvůj rodný dům či chalupu.

Koloběžkové sjezdy

Sjezd na koloběžkách od horní nádrže přečerpávací elektrárny Dlouhé Stráně patří mezi **top letní jesenické zážitky**, vždyť je vůbec nejdelším v Česku! **Parádní koloběžkový sjezd** si můžeš s rodinou dopřát také z Paprsku nebo

Kladského sedla. Stačí využít služeb cyklocentra z nedalekých Kunčic. Na **terénních horských koloběžkách** se vyřadíš v resortu Kopřivná, Fun Aréně Karlov, areálu Kraličák ve Stříbrnicích i v polské Czarne Góře.

Jesenické únikové hry

Zažít velká dobrodružství u nás můžeš i prostřednictvím čtyř únikových místností. **V Jeseníku** je potřeba vypátrat, co se stalo s místním majitelem firmy na tvorbu rodokmenů. Ve **Velkých Losínách** se s přáteli či rodinou přeneš až do dob, kdy Římané a Kartaginci mezi sebou bojovali o moc nad Středomo-

řím. V **bruntálské únikové hře** budeš zachraňovat svět před přírodní katastrofou, kterou předpověděli staří Aztékové. A díky hře **ve Zlatých Horách** se ocitneš na Divokém západě s nadějí vlastnit mapu k největšímu nalezišti zlata na světě.

Jeseníky na jazýčku

Nech se unést excelentními zákusky mistrů cukrářů, specialitami pánů kuchařů, umem místních baristů a tradičním řemeslem jesenických sládků. Zavři oči a poznávej ty jedinečné vůně a nezapomenutelné chutě jesenických hor.

Modré korálky hor

K jesenickým horám patří jednoznačně borůvky. Přimo božské borůvkové knedlíky ochutnej na Kovárně v Horní Lipové, na horské chatě Paprsek nebo u Isolde v Račím údolí. Borůvkový sen na Švýcárně je „must taste“ každého výšlapu, Borůvkové hody v Malé Morávce a Karlově zase „must visit“ gastro festival tvého léta.

Sladké jeřabiny plné „céčka“

„Citróny severu“, jak se jim kdysi přezdívalo, pochází z Ostružné. Právě tam byla odrůda jeřábu Moravského sladkoplodého vyšlechtěna. Rodinná konžervárna Via Delicia ze sladkých

jeřabin vyrábí výtečný jeřabinový džem, podnik VS Rychleby jeřabinový sirup a likérka Ullesdorf z Maršíkova pálenku Jeřabinku.

Jesenické pivovary

Víš, že pivní kultura patří od roku 2025 do nehmotného kulturního dědictví Česka? V jesenických horách vaří pivo kromě nejznámější Holby z Hanušovic desítku svébytných minipivovarů: Kolštejn v Braně, Cestář v Ostružné, Albert Michler v Bernarticích, Zlosin ve Velkých Losínách, Zámecký Albert v Sobotíně, U Jirsáka ve Víkřovicích, Welzl v Zábřehu, Nachmelená Opice a Arogant v Krnově, Excelent a Morous v Rýmařově, Hasič v Bruntále.

Slavný likér altvater

S chutí se popíjel na vídeňském císařském dvoře, sbíral ocenění po celém světě, v Americe se za velké prohibice prodával jako nápoj s léčivými účinky. Slavný bylinný likér Altvater světlo světa spatřil v Krnově. Podle původní rodinné receptury ho potomci zakladatele krnovské likérky stále vyrábí v Německu a Rakousku. Pod jesenickými horami poklad z bylin vyrábí likérka Ullesdorf.

Víno z plodů růží

U Jeseníku sídlí největší výroba šípkového vína v Evropě. Šípkové víno z Jeseníků, ověřené mnoha úspěchy, vzniká kvašením sušených šípků. Je plné chuti i nabombené vitamínem C. Kromě šípkového můžeš ochutnat i další exkluzivní nefiltrovaná ovocná a bylinná vína.

Vyrobené v Jeseníkách

Ty nejoriginálnější a nejryzejší chutě echt lokálních produktů najdeš po celých horách označené fialovým zvonečkem. Speciálkami na lokální produkty jsou: Turistické informační centrum Hanušovice, Dobrotý z venkova v Šumperku, kráček Dobré jídlo z Losin ve Velkých Losinách, Local shop v Jeseníku, Palác chutí a showroom rodinné konzervárny Via Delicia v Zábřehu nebo Chrupa v Krnově. Všechny dobrotý s certifikací JESENÍKY originální produkt® najdeš na regionalni-znacky.cz/jeseniky.

Kam na kávičku

Mezi TOP místa kávomilů a kávomilek objevujících krásy Jeseníků patří rozhodně Kávomilka a Pikola v Šumperku, Vinckovo a Ennea Café v Jeseníku, Eleanor Café v Žulově, Café Kavka v Javorníku, KAFE Bybodlo v Bruntále, NC CAFÉ v Rýmařově, Caffè 113 ve Vrbně pod Pradědem nebo Mane v Krnově.

Kam na zmrzku

V Šumperku se stav na božskou řemeslnou zmrzku v Cukrle. V Jeseníku si nenech ujít Gelateria Lampone u náměstí. Poctivou zmrzlinu špachtluje Gelato pod Lesním barem. S pohádkově zdobenou do TOP 5 rozhodně patří Zmrzlinový kráček v Lichnově a Krnově. Se svými úžasnými sorbety

zajíždí pravidelně i do Zátoru a Bruntálu. Zmrzlinovému pokušení z pravého ovoce neodoláš ani u Fruitýny v Bruntále.

Kam za sladkým

Smlsni si na nadýchané staroměstské máslové trubičky, excelentních Velkosolských pralínkách nebo Jesenícké čokoládě. Navštiv Cukrárnu v uličce v Šumperku, Zámeckou čokoládovnu v Bruntále, Upečeno na návsi v Černé Vodě, Květnou ve Starém Městě pod Sněžníkem nebo samo sebou kavárničky z našeho výběru Kam na kávičku.

Kam za dobrým jídlem

Mlsný jazýček i prázdný žaludek vezmi do restaurace Sv. Josef na Hedeči, v Šumperku do Perku nebo Cakir's burgeru, v Sobotíně do rybářské bašty, v Loučné nad Desnou do Biografu, v Jeseníku do Našeho bistra. Pochutnáš si v Kovárně v Horní Lipové, U Pekina v Dolním údolí, v hospůdce Malajka v Karlovicích, Hermesu v Krnově, Affinity Restaurant & Baru v Bruntále, na Farmě v Kočově nebo v Motorestu pod Slunečnou v Dětrichově nad Bystřicí.

Jeseníky & film,

hudba, literatura, umění

Jeseníky – království horské divočiny

Dokumentární film, 2022. Režie: Marián Polák

Přírodopisný dokumentární film, který vypráví příběh fascinujícího koloběhu života jedinečné horské přírody Jeseníků. Od divočicích řek a potoků, přes rozsáhlé lesy, rozervané skály, houpavá rašeliniště až po nehostinné alpské bezlesí. Po čtyři roky natáčené autentické záběry zdůrazňují důležitost ochrany přírody a edukace veřejnosti, přičemž využívá originální hudbu a profesionální zvukový design.

Jeseníky, díky!

Dokumentární film, 2023. Režie: Jitka Štěpánková, Petr Rousek

Hold přírodním krásám pohoří Jeseníky i lidem, kteří zde našli svůj domov... Šperkařka, fotograf, pastevec, malíř a další lidé nejen obdivují krásy Jeseníků, ale našli zde i svůj domov, ať už se v regionu narodili, nebo je sem zavedla jejich životní cesta.

KNIHA: Sudety: Ztracený ráj. 2025

Jednotlivé příběhy na pozadí velkých dějin zachycují spletité osudy obyvatel Sudet a vytvářejí plastický obraz tehdejšího života v mnohonárodnostním pohraničí. Povídky o předválečném

životě v pohraničí od předních českých spisovatelek a spisovatelů obohacují působivé ilustrace Jaromíra Švejdíka alias Jaromíra 99, rodáka z Jeseníku.

KNIHA: Psi život 2: Jesnění, Jaroslav Irovský. 2024

Je pokračováním autorova knižního bestselleru Psi život. Druhý díl se odehrává v malebné obci Loučná nad Desnou v srdci Jeseníků, kam se švýcarský ovčák Ari a jeho pán Jarda přestěhovali z Olomouce, aby zde začali novou životní etapu. Patronkou knihy je šumperská kapela O5 a Radeček.

KNIHA: Balada pro Emily. Jarmila Stráníková. 2023

Kamila slíbila své matce, že se postará o úklid a prodej starého domu, v němž před mnoha lety společně bydlely. S vidinou snadno získaných peněz, díky nimž by si mohla splnit své sny, odjíždí do pohraniční sudetské vesničky. Psychologický thriller inspirovaný skutečnými událostmi od autorky narozené v Jeseníku.

KNIHA: Na sudetských horách se nezpívá. Pavel Šuba. 2023

Tohle není banální story o poblázněném dědkovi, co oskvotoval polorozpadlou lavičku v Bruntálu! Tohle je příběh Josefa Böhmsche, starého Sudeťáka, který se nechce nechat podruhé v životě

vyhnat. Jako nechodící encyklopedie plevelně a neochotně otvírá svoje trauma z dětství, z tak zvaného Hungermarsche z Krnova do Králík, a tím i nezacelené rány celých jesenických Sudet. Snad mu budete rozumět...

KNIHA: Bílá Voda, Kateřina Tučková. 2022

Román o ženách, víře a zlu, na kterém autorka pracovala s přestávkami deset let. Superlativy ověřená kniha, která je zasazena do kulís kláštera v Bílé Vodě. Kniha, která se stala předlohou pro stejnojmennou divadelní inscenaci Národního divadla.

KNIHA: Klíč k Morgenlandu. Pavel Šuba. 2022

Jen ten, kdo pozná svoje kořeny, může z nich vyrůst a naplno rozkvést. Ale co když rodilý Berličan nečekaně zjistí, že jeho kořeny jsou vrostlé do jesenických Sudet? Podaří se mu odemknout rodinné tajemství?

KNIHA: Na Jeseníky! Jiří Glonek. 2020

Famózní kniha o turismu v Jeseníkách. S obrovskou pečlivostí se zabývá průkopnickými počátky jesenického turismu, upozorňuje na roli jednotlivců i nepopiratelnou úlohu jesenických lázeňských míst. Zároveň osvětluje vývoj vztahu člověka k horám, a jaké pohnutky vedly lidi k putování do hor v různých historických obdobích od antiky až po novověk.

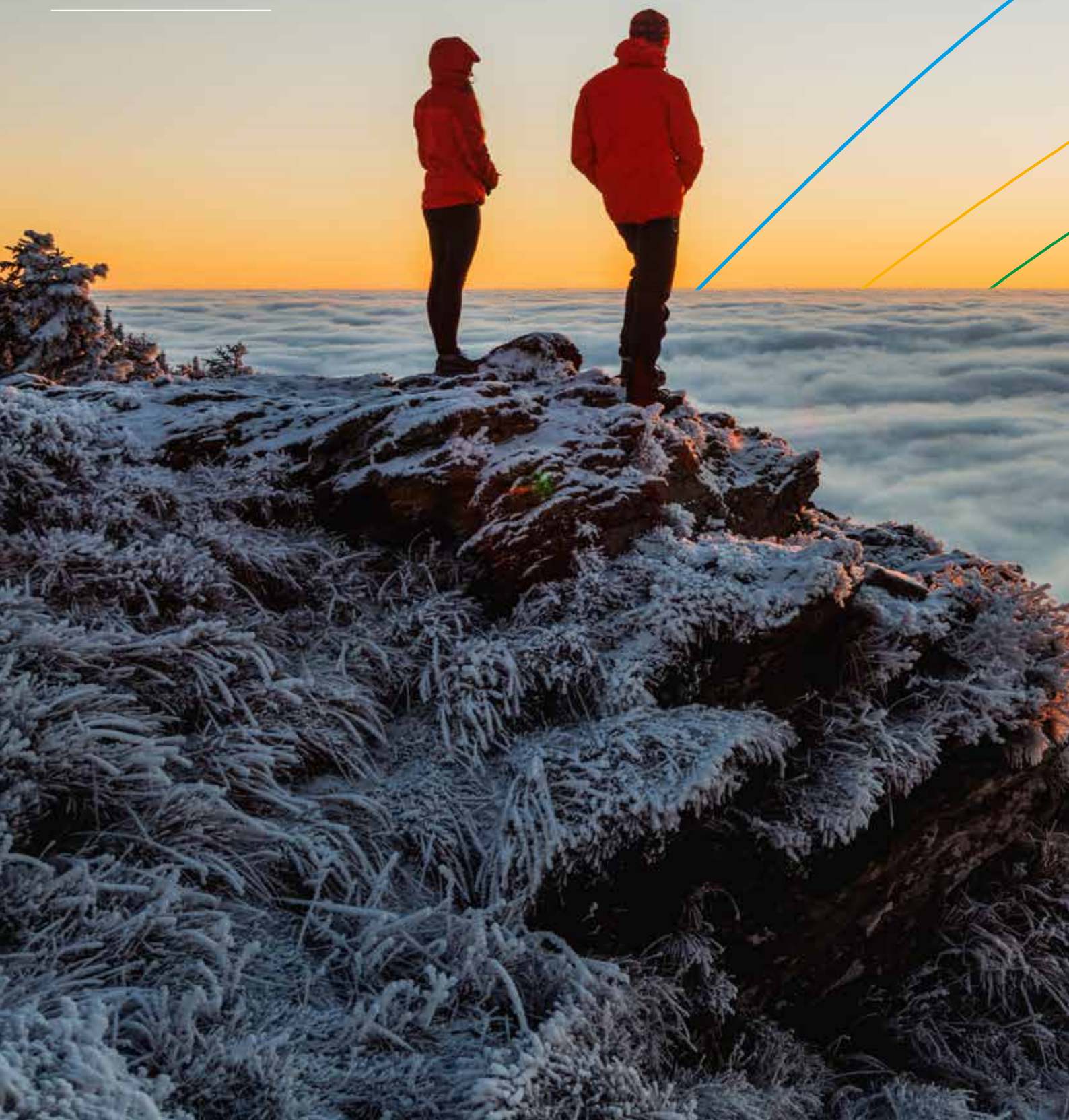
Na zámku v Sobotině se natáčela česká fantasy pohádka režiséra Petra Kubíka Princezna zakletá v čase. Stejnou lokaci si pro komedii o setkání dvou rodin – jedné obyčejné české a druhé s aristokratickým původem, vybral režisér Petr Zelenka. Komédie Jak se nám to mohlo stát!? měla premiéru v roce 2025.

V roce 1969 režisér Otakar Vávra na zámku ve Velkých Losínách natáčel mrazivé historické drama Kladivo na čarodějnice. Zámek byl dějištěm i koprodukčního velko filmu Bathory z roku 2008 režiséra Juraje Jakubiska. Natáčely se tam pohádky Sirotek z Radhoště (1996) a O králi Ječmínkovi (2003) i hrané dokumenty Pod ochranou Žerotínů (2013) a Jan Hus, cesta bez návratu (2015).

Do Šumperka a jeho okolí vložil děj svého režijního debutu Krásno z roku 2014 šumperský rodák Ondřej Sokol. Scénář napsal společně se svým kamarádem a také rodákem ze Šumperka Martinem Fingerem. Oba ve filmu i hrají. Byť je příběh sám o sobě fikce, je založen na skutečných momentech, které spolu Sokol s Fingerem v Šumperku prožívali, včetně hlavní zápletky. Máma Martina Fingera skutečně v nádrži Krásné u Šumperka v 90. letech utonula.

*Jeseníky tě nikdy nepustí
úplně. Zůstanou v tobě – ve
vůni dřeva, v soli na kůži po
výšlapu, v úsměvu cizince
na chatě. Každý návrat
sem je jiný, a přesto stejný.
Hory se mění, ty taky, ale
ten pocit – že jsi tu správně
– ten se nikdy neztratí.*

Jeseníky

hory, které miluješ

Vydání: červen 2025

Vydavatel:

Jeseníky – Sdružení cestovního
ruchu Jeseníky, z. s.
www.jeseniky.cz, info@jeseniky.cz

Redakce a texty:

Mgr. Tomáš Rak, Mgr. Věra Janků

Grafický design a sazba:

CREATIVE REPUBLIC, s.r.o.

Fotografie:

Mediabanka J-SCR

Mediabanka CzechTourism

Mediabanka Olomoucký kraj

Fotografie poskytli:

Náklad: 10 000 ks

Distribuce: ZDARMA

v Turistických Informačních
Centrech a Mobilních Turistických
Informačních Centrech

Publikace vznikla v rámci
projektu Jeseníky napříč kraji.

© 2025 Jeseníky – Sdružení
cestovního ruchu Jeseníky, z. s.

Bez souhlasu vydavatele
není dovoleno kopírování
ani další šíření obsahu.

JESENÍKY

